

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Stodenní císařství

Alena Denková

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

Stodenní císařství

Alena Denková

Vedoucí práce:

PhDr. Miroslav Šedivý, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, červenec 2013

.....

Děkuji PhDr Miroslavu Šedivému, Ph.D., za cenné rady, odborné připomínky, vedení práce a za trpělivost.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	ZROD STODENNÍHO CÍSAŘSTVÍ	4
3	DOMÁCÍ SITUACE PŘED TAŽENÍM NA BRUSEL	9
3.1	Mezinárodní situace před tažením	14
4	NAPOLEONOVO TAŽENÍ NA BRUSEL	19
4.1	Bitva u Quatre-Bras	27
4.2	Bitva u Ligny	31
4.3	Následky konfliktů u Quatre-Bras a Ligny	37
5	BITVA U WATERLOO	41
6	ZÁVĚR	47
7	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	50
8	RESUMÉ	52
9	PŘÍLOHY	53

1 ÚVOD

Napoleon Bonaparte byl významným francouzským vojevůdcem, státníkem a císařem v letech 1804–1814 a podruhé v roce 1815. Svým přístupem dokázal ovlivňovat nejen Francii, ale i okolní státy Evropy. Za svůj život svedl několik desítek bitev, které ve většině případů vyhrál. Na druhou stranu se musel vypořádat i s porážkami a jejich následky. Po nevydařeném vojenském tažení do Ruska, kdy byl zatlačen zpět k francouzské metropoli, byl následně přinucen k abdikaci. Poté byl poslán do vyhnanství na ostrov Elba, odkud se mu podařilo utéct a na krátkou dobu obnovit císařství.

Cílem této bakalářské práce je právě analýza historického období stodenního císařství od jeho počátku až po konec této éry. Jedná se o časový rámec vymezený od března do června roku 1815. Práce by měla podat komplexní a ucelený přehled Napoleonových ambicí a touhy po opětovném dosažení moci, blíže poukázat na vývoj událostí, které se během císařství staly, a vysvětlit důvody Napoleonova neúspěchu.

Tato práce je rozdělena do čtyř základních částí, které jsou řazeny chronologicky. První z nich objasňuje cestu z internace na ostrově Elba a zrod stodenního císařství. Druhá kapitola se zabývá vnitropolitickou i mezinárodní situací do zahájení tažení. Napoleon se zaměřil na sestavení vlády, vydání nové ústavy a shromáždění početné armády pro tažení a zajištění dostatečné podpory lidu. Na mezinárodní scéně probíhaly rozporuplné reakce zástupců Evropy po opětovném nastolení císařství. Bylo nutno vymyslet opatření proti Napoleonovi, na kterých se zástupci shodli. Spojenci se také dali do mobilizace armád pro případný protiútok. Ve třetí části analyzuji tažení, které bylo směřováno na Brusel a na jehož počátku se odehrály dvě důležité bitvy u Quatre-Bras a u Ligny. Zde se snažím nastínit průběhy obou střetů a chyby, které se staly a byly důležité pro jeho konečný výsledek kampaně. V závěrečné kapitole se

stručně věnuji bitvě u Waterloo a jejím důsledkům pro francouzského císaře.

Ve své práci čerpám v první řadě historických prací vydaných v českém jazyce a anglicky psaných studií. Stodenní císařství je pochopitelně do jisté míry zmíněno ve všech monografiích, které jsou věnovány Napoleonově osobnosti. Stěžejní pro mne byla monografie Corrella Barnetta *Bonaparte*. V této knize se autor snažil vystihnout Bonapartův charakter a základní skladbu jeho politiky, povahu a ideje, takový, jaký ve skutečnosti byl a ne jak jej popisují legendy. Barnett se chtěl vyhnout další popisné a životopisné knize. Vše bylo napsáno jednoduše a zcela logicky. Autor použil zahraniční studie, které se zaměřily na jednotlivé aktéry a na situace kolem Napoleona. Dalším autorem, z kterého jsem čerpala, byl Geoffrey Ellis *Napoleon*, kde zhodnocuje vybraná období z Napoleonova života a odlišným způsobem podává informace související s Napoleonem. Přínosnou pro mě byla kniha od Alberta Z. Manfreda *Napoleon Bonaparte*. Pro mou bakalářskou práci byla důležitá zejména kapitola v níž se autor zabýval stodenním císařstvím a obdobím před Napoleonovým návratem. Dále pro mne byly důležité Napoleonovi biografie od Geoffreye Ellise, Paula Johnsona a Emila Ludwiga, ve kterých jsem našla jak mnoho faktografických údajů, tak i názory a teorie zmíněných autorů, jež se týkají daného tématu. Velmi zajímavou prací pro mne byla kniha od autora Marcellina de Marbota *Paměti: Vzpomínky francouzského jezdeckého důstojníka z napoleonských tažení*. Tato kniha mi zprostředkovala pohled na dějinné události a armádní život během napoleonských válek. Popisuje, jak se setkával s Napoleonem a sloužil v jeho generálním štábu pod pěti jeho nejslavnějšími maršály. Informace jsem doplnila z knihy Jiřího Kovaříka *Sto dní Z Elby k Waterloo, Směr Brusel a Poslední bitva*. Tyto práce mají sice popularizační charakter, ovšem autor v nich použil mnoho francouzských zdrojů.

Dále jsem se opřela o odborné studie a články britských a amerických autorů, studie zabývající se napoleonskými válkami a

Napoleonovou vojenskou taktikou. Například článek Gemma Betrose *Napoleon the Man*, Ashera Neila Silbermana *Reshaping Waterloo*.

2 ZROD STODENNÍHO CÍSAŘSTVÍ

Napoleonův pád začal po katastrofálním ústupu francouzské armády z Ruska na přelomu let 1812 a 1813 a po jeho drtivé porážce u Lipska v říjnu 1813. V následujícím roce armády Ruska, Rakouska a Pruska vpadly z východu na území Francie, naopak ze západu postupovala britská vojska ze Španělska. Posledního březnového dne roku 1814 kapitulovalo hlavní město Francie a ruský car Alexandr I, rakouský polní maršál Karel Filip ze Schwarzenbergu a pruský král Fridrich Vilém III. vítězně vjeli do Paříže.¹

Na nátlak svých maršálů a ultimáta protivníků byl Napoleon přinucen 6. dubna 1814 abdikovat. Ve stejný den byl senátem svolán Ludvík Stanislav Xavier Francouzský a na trůn nastoupil jako Ludvík XVIII. V této době byl mimo Paříž a vyčkával na definitivní odjezd Napoleona Bonaparta na ostrov Elba. Mezi Napoleonem a spojenci byla uzavřena tzv. dohoda z Fontainebleau z 11. dubna 1814, která ho posílala do exilu na ostrov Elba ve Středozemním moři, jenž dostal do trvalého vlastnictví, a zůstal mu zachován titul císaře. Tudiž až v květnu Ludvík XVIII. z rodu Bourbonu usedl na trůn.²

Posledního květnového dne roku 1814 byla podepsána mírová smlouva mezi Francií, Velkou Británií, Pruskem, Rakouskem a Ruskem. Podmínky smlouvy nebyly pro Francii nikterak katastrofální. Její rozloha byla vrácena do hranic z roku 1792, byla jí ponechána i většina kolonií a nemusela platit válečné reparace.³

V době, kdy na trůn usedl Ludvík XVIII., pobýval Napoleon Bonaparte na ostrově Elba, kde se staral o své „malé království“, aby bylo funkční a soběstačné. Ve svém exilu měl k dispozici svoji gardu a vytvořil zde i malé námořnictvo. Po uzavření míru Napoleon zůstal na Elbě

---

¹ KOVAŘÍK, Jiří, *Sto dní: Z Elby k Waterloo*, Praha 1999, s. 19–24.

² SKŘIVAN, Aleš, *Evropská politika 1648– 1914*, Praha 1999, s. 164.

³ BARNETT, Correlli, *Bonaparte*, Brno 2005, s. 197–200.

pod dozorem anglického plukovníka Neila Campbella. Napoleon byl celou dobu informován o dění ve Francii i v Evropě. Dostaly se k němu částečné informace z Vídeňského kongresu, kde Charles Maurice de Talleyrand-Périgord, francouzský státník a diplomat, usiloval o přesun Napoleona na jiné místo vzdálenější od Evropy. Po této informaci začal Napoleon jednat a rozhodl se opevnit ostrov, zejména přístav Portoferraio, aby se k němu nemohl dostat žádný protivník, který by ho eskortoval na jiné území.

Na ostrov doplul Fleury de Chaboulon, bývalý prefekt a hlavně bonapartista, který přivezl důležité informace o dění ve Francii, kde lidé požadovali Napoleonův návrat. Bývalý francouzský císař to přijal jako výzvu a začal si dopisovat se svým švagrem Joachimem Muratem o možném návratu do Francie.⁴

Během února Napoleon začal s přípravami na útěk z ostrova, protože se chtěl opět zmocnit trůnu. Plány mu usnadnila nepřítomnost plukovníka Campbella, který odjel na pevninu. Dne 16. února 1815 vydal Napoleon rozkaz k přípravě lodě brigy *Inconstant* a několik dalších menších plavidel k vyplutí. Sám to sdělil pouze vrchnímu veliteli své posádky Antoinu Drouotu, který šel dobrovolně s Napoleonem do exilu. Celkové přípravy se uskutečnily během několika dní a 26. února vyplul. Napoleon mezitím plánoval trasu. Když Campbell zjistil, co se za jeho nepřítomností stalo, ihned se vydal za Napoleonem, aby ho dostihl a dovezl zpět na ostrov.⁵

Napoleon při cestě zpět do Francie využil čas k sepsání dvou prohlášení k lidu a k armádě. Do zálivu Juan blízko města Antibes dorazil ráno 1. března 1815,⁶ ale k vylodění došlo kolem poledne. Napoleon začal vydávat a rozdělovat rozkazy a přidělovat jednotlivé armádní jednotky. Předvoj svěřil generálu Pierru Cambronovi, kterému nařídil

---

⁴ CASTELOT, André, *Napoleon Bonaparte*, Praha 1998, s. 453–455.

⁵ TABARA, Luboš, *Waterloo*, Praha 1999, s. 12–20.

⁶ BARNETT, s. 200.

provést celou akci bez výstřelu, aby Napoleon mohl získat korunu diplomaticky a ne pomocí občanské války. Neztrácel na sebedůvěře a vytrvale pochodoval dál se svými oddíly do vnitrozemí, protože se chtěl vyhnout pobřežním městům Tolounu a Marseille, kde by bylo komplikované projít bez následků boje.

Zpráva o vylodění Napoleona se rozšířila velice rychle a pronikla až do Marseille ke generálu Massénuvi, který byl dříve Napoleonovým stoupencem. Toho tato informace nijak nepotěšila a rychle poslal další zprávu do Lyonu, aby nechal do města Sisteron vyslat dva vyzbrojené pluky, které měly Napoleona zastavit v jeho cestě na sever. Tyto jednotky však dorazily pozdě, a tím umožnily Napoleonovi pokračovat dál.⁷

Následující den svolal Ludvík XVIII. parlament, kde prohlásil Napoleona Bonaparta na zrádce a nepřitele koruny. Avšak nikým nepřerušovaný pochod Napoleona přes Francii změnil i postoj k panujícímu králi. Lidé se začali obracet proti stávajícímu režimu a začali se vracet zpátky na stranu bývalého císaře. Nejen obyčejní lidé se přidávali na stranu Napoleona, ale také armáda kvůli škrtnům v rozpočtu, snížení počtu vojáků a vyplácení žoldu. Tento krok vyvolal negativní reakce na straně vojáků, kterým se hodně zkomplikovala životní situace. Raději se začali přidávat na stranu Napoleona a doufali, že se situace změní.⁸

K bývalému císaři se přidávali další přívrženci, ale zatím to byli pouze ozbrojení civilisté a propuštění vojáci. Změna nastala u Grenoblu, kde se Bonapartovi postavil pěší pluk. Po zjištění totožnosti svého protivníka se členové pluku rozhodli přidat na jeho stranu. O několik dní později Napoleon dobyl Lyon a Melun, kde generál Macdonald a králův bratr Karel nedokázali zabránit vojákům k přeběhnutí k Napoleonovým silám. V Lyonu Napoleon nechal rozpustit sněmovnu pairů i sněmovnu poslanců, taktéž nechal vyhlásit dekrety, které rušily království, jeho

---

⁷ BARNETT, s. 201.

⁸ DUPUY, R. Ernest, DUPUY, Trevor N., *Historie vojenství: Harperova encyklopedie. Od roku 1700 do války v Perském zálivu*, Praha 1997, s. 849–860.

atributy s ním spojené a rušil rozhodnutí Bourbonů. Byl to příslib liberálnějšího přístupu a změn.⁹

Ve stejné době se konal Vídeňský kongres, na kterém se jednalo o rovnováze sil na evropském kontinentě. Do Vídně se zpráva o Napoleonově útěku dostala až 6. března 1815. Přítomní v danou chvíli zapomněli na svoje rozbroje a rozkázali svým velitelům připravit se k boji. Jednomyslně dospěli k názoru, že mír v Evropě nemůže být zajištěn v době, kdy je Bonaparte na svobodě a chce nazpět, co mu patřilo.¹⁰

Napoleonovi v jeho cestě k opětovnému nabití moci z velké části pomáhala neschopnost Bourbonů. Ludvík XVIII. svěřil velení nad pluky maršálu Michelu Neyovi, protože věřil, že tento muž dokáže vést vojenské jednotky stejně dobře. Ke střetnutí mezi Napoleonem a Neyem mělo dojít během několika dní. Následně se v Tuileriích shromáždil nejbližší kruh kolem krále, který jednal o případných krocích, které by následovali po vstupu Napoleona do Paříže.¹¹

V Lons-le-Saunier se maršál Ney připravoval na střetnutí s Napoleonem. Ke konfrontaci došlo v polovině března. Avšak než došlo k samotné bitvě, Napoleon pronesl řeč, která další kroky rozhodla a zpečetila následující vývoj. Sám prohlásil, že Bourbonům se nedá pomoci a dál nemusel pokračovat. Těmito slovy vyjádřil vše, co vojáci potřebovali slyšet. Skupina důstojníků požádala maršála Neye o propuštění ze služby a o návrat ke svému císaři.

Ney se obával setkání se s Napoleonem, protože byl jedním z generálů, kteří Napoleona přemlouvali k abdikaci. Přesto setkání proběhlo 18. března 1815 v naprostém klidu a Maršál Ney umožnil

---

⁹ TARABA, s. 23.

¹⁰ KOVAŘÍK, *Sto dní*, s. 34–36.

¹¹ TABARA, s. 33.

Napoleonovi cestu zpět na trůn. Císař mu přikázal odcestovat do Dijonu, odkud měl přivést tamní jednotky a dorazit s nimi neprodleně do Paříže.¹²

V noci z 19. na 20. března se Francie ocitla bez krále, protože Ludvík XVIII. dal na doporučení svých rádců a uchýlil se do exilu. Rozhodl se pro belgický Gent, kde se dal pod ochranu oranžsko-nassavského krále Viléma I. Byl to jen rok, co usedl na trůn, a nyní z něho dezertoval. V ten samý den 20. března brzy ráno dorazil Napoleon do Fontainebleau a začal vládnout. Ve večerních hodinách se dostal do Tuilerií a nadšení vojáci jej odnesli až k pavilonu de Flore. Poté začal přemýšlet o sestavování vlády. Od 20. března roku 1815 začalo druhé období vlády Napoleona Bonaparta, tzv. Stodenní císařství.¹³

---

¹² KOVAŘÍK, Sto dní, s. 48–53.

¹³ BETROS, Gemma, *Napoleon The Man*, in: *History Review* 72, 2012, 3, s. 45.

3 DOMÁCÍ SITUACE PŘED TAŽENÍM NA BRUSEL

Během několika málo dnů po Napoleonově návratu z vyhnanství se k Napoleonu Bonapartovi přidávali jeho staří příznivci. Jedním z mála, kteří odmítli, byl například maršál Jacques Etienne Joseph Alexandre Macdonald vévoda z Tarenta, který doprovázel Ludvíka XVIII. k belgickým hranicím a poté se vrátil zpět na své polnosti. Jednoznačně se vyjádřil proti postavení Napoleona, kterému nebude sloužit. Maršál André Masséna čekal v Marseille, jak se dál bude situace vyvíjet. Takto se zachoval i Ney, který očekával povolání od císaře, ale prozatím setrval na svých panstvích. Pouze maršál Nicolas Jean de Dieu Soult, ministr války za Ludvíka XVIII., se snažil, aby jej císař znovu plně zaměstnal.¹⁴

Napoleon ještě neměl pod kontrolou celou Francii. Po útěku krále do belgického Gentu neuchly ani protesty royalistů. Klíčovou oblastí bylo Bordeaux a přístavy na břehu Atlantiku, které držela v rukou vévodkyně z Angôulemu. Ani generál Clausel, kterého sem vyslal maršál Louis Nicolas Davout, nebyl schopen rozhodujícího vítězství, narazil zde totiž na tuhý odpor a antipatii měšťanů a Národní gardy. Po pár dnech bojů si sama vévodkyně uvědomila marnost boje, poděkovala svým zastáncům a počátkem dubna opustila Francii. Nepokoje se odehrávaly i na jihu Francie v Toulouse. Zde se baron de Vitrolles pokusil vytvořit nezávislou vládu, ale bez úspěchu. Z Provence zase táhl vévoda z Angôulemu na oslabený Lyon s dvanáctitisícovou armádou složenou z dobrovolníků a Národní gardy. Proti němu Napoleon poslal generála Emmanuela de Grouchyho. Když došlo ke střetnutí, tak dvě třetiny první Angôulemovy kolony přešly na stranu císaře a zbytek byl rozehán místními obyvateli. Druhá kolona přešla ke Grouchymu a třetí se rozpadla rovnou bez rozkazů. V té chvíli nezbyvalo vévodovi Angôulemu nic jiného

---

¹⁴ MANFRED, Albert Z., *Napoleon Bonaparte*, Praha 1990, s. 578–579.

než kapitulovat. Maršál Masséna se po doslechu o této události připojil k císaři.¹⁵

V polovině dubna Napoleon vládl celé Francii. Reálná moc mu však stále unikala a on nechápal důvod. Byl opatrný a choval se ohleduplně k nedávným protivníkům. Ani ve správě měst a na centrálních úřadech nedošlo k velkým změnám. Notáblové, hodnostáři a měšťané, o které se chtěl Napoleon opřít, o jeho císařský návrat již nestáli. Státní rada, ministři i prefektové měst mu připomínali jeho slib o liberálnější vládě. Justiční dvůr také stále naléhal na vypracování nové ústavy, prostřednictvím které Napoleon slíbil panovat. Napoleon si začal uvědomovat nátlak soudního dvora a musel tak krotit své jednání, brát ohledy na veřejné mínění a zájmy obyvatel. Dřívější rozhodnost a ráznost se z jeho jednání vytratila.¹⁶

Ke slíbeným změnám ještě nedošlo ani v dubnu a veřejnost už začala být netrpělivá. Liberálové doufali, že bude nastolen podobný režim, jako byl ten anglický. Nakonec se vypracování ústavních článků ujal Benjamin Constant de Rebecque. Zpočátku si nedokázal představit, jak bude pracovat a spolupracovat s Napoleonem. To se však změnilo a stal se z něho oddaný pomocník. Oficiální název článků zněl *Dodatkový akt k ústavě císařství*. Oproti *Chartě Ludvíka XVIII.* představoval tento dokument pokrok. Snižoval volební census a rozšiřoval množství oprávněných voličů; ministrům nakazoval zodpovídat se sněmovnám a nikoliv panovníkovi. Zrušil prozatímní cenzuru, dával svobodu vyznání a veřejným diskusím. Ale spokojenost se nedostavila. Pro bonapartisty to znamenalo mnoho ústupků. Jakobínům se pro změnu nelíbilo zachování sněmovny pairů a způsob voleb. Royalisty pobouřilo to, že ústava neumožňovala opětovný návrat Bourbonů na trůn v případě vymření

---

¹⁵ KOVAŘÍK, *Sto dní*, s. 72–73.

¹⁶ CASTELOT, s. 482–484.

napoleonské dynastie. Slibům z Lyonu se nedostálo. Ústavě se začalo pejorativně přezdívat „Benjaminka“.¹⁷

Vyhlášení referenda dalo „Benjamince“ své schválení. Rozhodlo o tom malé procento zúčastněných voličů. Po vyhlášení výsledků voleb, přísaze a inauguraci poslanců sněmovny reprezentantů a předání symbolů císařství, bylo oznámeno konání slavnosti na Májových polí.¹⁸ Napoleon zde pronesl proslov, ve kterém lidi nabádal k jednotě v době ohrožení země. V této chvíli bylo jasné, že se válce nebude možné vyhnout a vyhlídka na mír byla ztracena.

V prvním červnovém týdnu Napoleon jmenoval členy sněmovny pairů a hned poté uvedl do chodu nově zvolenou sněmovnu reprezentantů. Ve sněmovně pairů zasedli Napoleonovi bratři, starší Josef a mladší Jérôme. Dál sněmovnu pairů tvořili maršálové císařství, Napoleonovi generálové Bertrand, baron Pierre Cambronne a Antoine Drouot a knížata císařství, zástupci kléru, ministři, vědci a několik dalších významných lidí a pár členů staré aristokracie. Volby do sněmovny reprezentantů daly šanci dvěma liberálním představitelům. Prvním z těchto představitelů byl Gilbert Motier, markýz de La Fayette. Druhým mužem byl Jean Denis, hrabě de Lanjuinais, který přežil období gilotiny. Oba muži reprezentovali většinu sněmovny a usilovali o přetvoření císařství ke svému dokonalému obrazu, což znamenalo odbourání veškeré Napoleonovi osobní moci.¹⁹

Velká část poslanců si přála úspěch Francie, ale současně měli obavy, aby Napoleon nezavedl novou diktaturu. Následující dny byly klíčové. Císař se stále rozhodoval, jestli potáhne do války či nikoliv a pokud neuspěje, jaké má případné zázemí. Poslanci si všímali spíše svých zájmů, než aby se starali o blaho země. Napoleon s tím byl do jisté míry smířen. Ještě ustanovil Státní radu, ve které zasedla většina ministrů

---

¹⁷ MANFRED, s. 584–585.

¹⁸ Tato tradice byla už známa z dob Keltů a navazovala na slavnosti z revolučních dob.

¹⁹ KOVAŘÍK, *Sto dní*, s. 77–80.

pod vedením Josefa Bonaparta. Napoleonovi bylo od samého počátku jasné, že když usedl na trůn, znamená to vypuknutí války. Otázkou bylo, kdo udělá první krok. V krátké době po nástupu začal dávat dohromady armádu a snažil se ji plně vyzbrojit. Po ministru války Davoutovi a ministru námořnictva Decrèsovi chtěl znát celkový stav armády. S ohledem na diplomatické úsilí a na vnitřní a veřejné mínění, Napoleonovi nezbývalo nic jiného než se připravovat na válku tajně.²⁰

Na válku se císař připravoval již od 9. dubna, kdy povolal do armády *demi-solde*²¹ a všechny, kteří byli na dovolených. Pro Národní gardu nařídil pohotovost a přivedení dezertérů z bývalých královských jednotek. Reakce národa na toto řešení byla nejednotná, názory na stávající okolnosti se lišily. Armáda však byla nadšená a jednotná, její příslušníci se chtěli pomstít za porážky utrpěné v minulosti. Ke konci května se Napoleon rozhodl vyhlásit odvody. Z hlavních měst departementů přišlo několik desítek tisíc odvedenců a dokonce klesla dezerce.

Napoleonův nevládní syn Eugène de Beauharnais zjistil, že se protinapoleonská koalice pokusí napadnout Francii již v červenci. Ministr války Davout měl zprávy o tom, kde by mohl nepřítel překročit hranice. Bylo to na čtyřech místech od Belgie po Basilej a zároveň přes Pyreneje ze Španělska.²²

Francouzská armáda se od vojska, jímž Napoleon disponoval před svým pádem, velice lišila. Pozměnilo se její složení a zvýšil se bojový duch jednotlivců. K celkově změně přispěla mentalita, kterou změnil rok vlády Bourbonů. Napoleon musel mít vysoký počet vojenské síly, jinak by nemohl pokrýt celou délku obraného pásma francouzských hranic. Tyto síly rozdělil na osm armád.²³ Za nejsilnější uskupení byla

---

²⁰ KOVAŘÍK, *Sto dní*, s. 69–71.

²¹ *Demi-solde* v překladu znamená skupina vojáků, kteří byli penzionováni nebo propuštěni s polovičním žoldem v době vlády Ludvíka XVIII.

²² TARABA, s. 33.

²³ TARLE, Jevgenij, *Napoleon*, Praha 1950, s. 371.

považována Severní armáda. Ta měla za úkol defenzivní roli a představovala pravou údernou armádu o síle 120 000 mužů. Tvořily ji jen řadové jednotky. Velení této jednotky si chtěl císař ponechat pro sebe.

Napoleon kolem sebe potřeboval do velících funkcí dřívější maršály, kteří by ho mohli znovu podpořit. Maršálové Guillame Brune a Suchet měli pomoci Napoleonovi při vedení tažení. Davout měl zůstat s několika desítkami mužů v Paříži a Jourdan přijal místo guvernéra. Nováčkem byl maršál Grouchy.²⁴ Maršála Neye, knížete Moskevského, císař pominul. Klíčovou pozici náčelníka generálního štábu překvapivě získal maršál Soult.²⁵

Co Napoleonovi nechybělo, byli schopní a zkušení generálové. Profesionalita důstojníků nesklízela žádné pochybnosti o jejich síle. Avšak co postrádali, bylo nadšení a víra ve vítězství. Viděli, jak byla jejich země vyčerpaná a dopředu věděli, že potřebují hned na počátku uspět. Severní armáda měla vydržet až do podzimu, protože potom bylo možné mobilizovat zemi a zbrojní výrobu, která by byla schopna zajistit určitý úspěch na delší dobu trvání.

Francouzská armáda získávala vojáky pomocí branné povinnosti, která spíše připomínala loterii a náhodný výběr. Doba služby se pohybovala mezi 1-5 lety, ale pokud hrozila válka, byla její délka neomezená. Hlavní složku armády tvořili velmi zkušení grognards.²⁶ Armáda roku 1815 dosáhla vysoké bojové morálky a stále byla považována za ofenzivní a vysoce pohyblivou.²⁷ Avšak i zde muselo proběhnout několik změn a reorganizací. Jediné co zůstalo, byla víra v císaře a v jeho odhodlání, poté následoval vztek za minulé ponížení z porážky a touha po pomstě. Císařská armáda byla proslulá svým rychlým přesunem a velkou pohyblivostí. Na druhou stranu se potýkala

---

²⁴ WINTER, Stanislav, *Napoleon Bonapart: Jeho maršálové a ministři*, Praha 2009, s. 134.

²⁵ HORNE, Alistair, *Napoleon a jeho doba*, Bratislava 2005, s. 152–154.

²⁶ Grognards po překladu má význam veteráni. Byli to vojáci, kteří v minulosti bojovali na straně Napoleona, ale s nástupem Bourbonu byli propuštěni.

²⁷ TABARA, s. 39.

s řadou problémů spojených s výbavou jednotlivých složek armády. Byl nedostatečný počet kyrysů a dalších doplňků. Části uniforem dostali nastříhané a museli si je sami došít. Zbrojní dodávky byly očekávané během července, ale to již bylo po bitvě. Armáda měla k dokonalému ideálu hodně daleko, ale nepostrádala zápal a entuziasmus.²⁸

Nastávaly komplikace ve výrobě, která dříve zásobovala Napoleonovu armádu. Během krátké vlády Bourbonů se výroba ve všech odvětví přeorientovala na mírovou produkci, a proto nyní nezvládala zásobovat armádu. Z přeorientování na mírovou výrobu vyplývá, že zbrojní průmysl a další nezbytné dílny byly zavřeny a veškerý personál propuštěn domů. Byl nedostatek uniforem a výzbroje, kterou museli sehnat a nakupovat v zahraničí, ale nákup mohl pokrýt potřebu jen z části. I armáda měla ztráty, i když Napoleon vyhlásil povinné odvody, zkušených a výborně vycvičených vojáků se nedostávalo. Scházely i celé sbory, například ženijní. Musely se nově vytvořit pracovní prapory. Počátkem června se jednotky, které měly zformovat útočnou Severní armádu, začaly přemísťovat k belgické hranici. Přesuny probíhaly v tajnosti.

3.1 Mezinárodní situace před tažením

V nově sestavené protinapoleonské koalici panovaly neshody o uspořádání Francie po porážce Napoleona. Alexandr I. s britským zástupcem Clancartym podali návrh na nástupnictví syna Napoleona I. a nevylučovali ani možnost kandidatury Ludvíka Filipa z vedlejší orleánské větve Bourbonů. Ale samotný Arthur Wellesley vévoda z Wellingtonu byl zastáncem Ludvíka XVIII. Velká Británie začala udávat směr a politický postoj v rozhodujících momentech.²⁹

Napoleon po svém návratu potřeboval dostatečnou podporu hlavně na mezinárodní scéně. Dělal vše proto, aby přesvědčil Evropu o svých

---

²⁸ KOVAŘÍK, *Sto dní*, s. 87–90.

²⁹ BARNETT, s. 201.

dobrych úmyslech. Pokoušel se o to prostřednictvím diplomacie i neoficiálními postupy. Často s respektem poukazoval na Pařížskou mírovou smlouvu z roku 1814. Císař se několikrát pokoušel kontaktovat a rozdělit protinapoleonskou koalici v Evropě, ale bezvýsledně. Nejen Napoleon se snažil kontaktovat spojence, o něco podobného se také pokoušel i Josef Fouché, který se snažil o dvojí hru. Ten usiloval o sprátcenství s Metternichem. Sám mu sdělil, že pokud bude Napoleon znovu vyhnán z Francie, Francouzi získají volnost a právo zvolit si formu vlády. Ovšem mocnosti byly jednotné a 25. dubna se dohodly, že nesloží zbraně, dokud Napoleona neporazí.³⁰

Mělo se uskutečnit setkání Fouchého a zástupce Metternicha, Franze von Ottenfelse v Basileji. Napoleon se o této schůzce dozvěděl a taktéž tam vyslal svého člověka Fleuryho de Chamboulon. Ale plán se nezdařil a schůzka byla přesunuta neznámo kam. Metternich získal jiným způsobem potřebné informace a ty dále předal pruskému králi a ruskému carovi. Z pohledu Metternicha to již byla válka, ovšem zatím založená na spiklenectví a psychologii.³¹

Napoleon se snažil zbavit se diplomatické izolace. Usiloval se dostat do blízkosti rakouského císaře Františka I., který byl jeho tchánem, pomocí barona Goswina-Josefa-Antoina de Stassarta, jenž se v minulosti již s Františkem I. setkal. Napoleon ho využil jako kurýra pro doručení dopisů, ale na hranicích byl chycen a o dopisy připraven. Ty se pak dostaly k rukám Metternicha. Ten je předložil na poradě ministrů, kteří se společně shodli na tom, že ponechají dopisy bez odpovědi. Následně ale využili služby Stassarta a zvláštním způsobem vzkázali Napoleonovi, že pokud se sám vzdá tchánovi, rakouský císař se pokusí zajistit nástupnická práva na francouzský trůn pro svého vnuka.³²

---

³⁰ KOVAŘÍK, *Sto dní*, s. 65 a 80.

³¹ TARABA, s. 32.

³² Tamtéž, s. 36.

Napoleon nedokázal proniknout hlouběji do politiky mezi Metternichem a císařem Františkem I. Evropští monarchové už jednali, jako by byli s Francií ve válečném konfliktu. Nikdo nepředpokládal, že se malý muž smíří s dosavadní hranicí a nebude se pokoušet o další územní zisky. Vidina války budila obavy i jinde. Angličtí liberálové byli pro nevměšování se, ale toryové byli pro. Z počátku se proti Napoleonovi nejvíce stavěli Prusové, stále mu nemohli odpustit porážku u Jeny a Auerstädtu a následnou okupaci.

Mocnosti dokázaly během krátkého časového úseku shromáždit na 180 000 vojáků proti Napoleonovi. V jeho blízkosti se zatím nacházely dvě armády. Pruská dolnorýnská armáda maršála Blüchera a anglo-batavská pod vedením vévody z Wellingtonu se sídlem v Bruselu.³³

Napoleon měl pouze dva plány na případný útok. První byl defenzivní navrhovaný Lazarem Nicolasem Carnotem. Navrhoval nechat nepřítele zaútočit a jeho síly zpomalit a rozmělnit na opevněných uzlech a počkat, až dorazí přes Paříž a Lyon. Když by tímto způsobem získali čas, měli by šanci na manévrování kolem řeky Seiny a zhruba sto tisíc mužů by mohlo bránit hlavní město. Napoleon stále neměl pevnou pozici na trůně a nemohl si nechat bez odporu zabrat a zničit rozsáhlá území. Plán mohl vyvolat nedůvěru vůči císaři a negativní nálady z předběžně odsouzeného konfliktu. Napoleonova armáda potřebovala rychlé vítězství a získat výhody v prvních bitvách.

Druhý ofenzivní plán měl jednoduchý základ. Udeřit na koalici v předstihu, zaskočit anglo-batavskou a pruskou armádu v blízkosti Francie, rozdělit je a odděleně je zničit. Následně vzít zálohy a to samé udělat armádám Rakouska a Ruska. Tento plán byl navržený ministrem války Davoutem a odpovídal i Napoleonovu dřívějšímu stylu boje.³⁴

---

³³ BARNETT, s. 202.

³⁴ Tamtéž, s. 203.

Nakonec si toryové prosadili svou představu a účast Velké Británie proti Napoleonovi byla nezpochybnitelná. Do čela armádních jednotek byl vybrán vévoda z Wellingtonu. Tento muž měl v plánu vybojovat diplomatickou bitvu i vojenský konflikt. Po návratu Bourbonů na francouzský trůn byl jmenován mimořádným vyslancem v Paříži a velmi si oblíbil Ludvíka XVIII. Mimo jiné se zúčastnil Vídeňského kongresu, kde se společně s Talleyrandem postarali o umístění Napoleona mimo dění a zákon. Wellington se vměšoval do vytvoření nové protinapoleonské koalice a slíbil finanční i vojenskou pomoc Velké Británie přímo na Vídeňském kongresu.³⁵

Wellingtonova armáda nebyla tvořena jen britskými vojáky. Přítomna tu byla Německá legie, Brunšvický sbor, sbor regimentů prince Oranžsko-Nassavského, jednoduše to byly jednotky, které byly spjaty s dynastickými britskými vazbami na kontinentě. Armáda měla francouzský výcvik s nově zaváděnými metodami, které nebyly oblíbené. Dokonce někteří vojáci byli frustrováni z boje proti svým bývalým spolubojovníkům. Oficiálně se jednotky nazývaly anglo-holandská nebo anglo-batavská armáda.³⁶ Tato armáda byla defenzivního charakteru. Hlavní složkou byly prapory, které byly větší než francouzské. Anglická pěchota se dělila na gardovou, těžkou a lehkou.³⁷

Dne 10. května roku 1815 dostal Wellington klamnou zprávu o přesunech francouzských jednotek. Byl to důkaz, že nemá dostatečný přísun pravdivých informací. Vévoda musel v první řadě zklidnit zmatek, který při obdržení zprávy nastal. Dospěl k názoru, že nemůže udělat více, než jen hlídat přístavy a přilehlé oblasti od Ostende až po Brusel. Své síly rozmístil do třech stěžejních bodů. První část oblast Tournai měl na starosti sbor prince Oranžského, druhou část úseku Mons svěřil lordu Hillovi a třetí bod Brusel byly jednotky pod jeho velením.

---

³⁵ KOVAŘÍK, *Sto dní*, s. 103.

³⁶ WINTER, Stanislav, *Napoleon Bonaparte a jeho soupeři*, Praha 2007, s. 335.

³⁷ KOVAŘÍK, *Sto dní*, s. 106–107.

Dalším osobním nepřítelem Napoleona byl Prus Gebhard Leberecht von Blücher vévoda z Wahlstattu, který bojoval již na konci sedmileté války pod vedením Friedricha II. Velikého. V roce 1815 se v čele pruské armády vydal na pomoc Wellingtonovi. Pruská armáda byla organizována do sborů, které měly dále jednotky pěchoty, jezdeckta, dělostřelectva. Tyto jednotky měly své dílčí složky.³⁸

Blücher měl jednu výhodu a to velmi schopný generální štáb. Jeho členy byli hrabě Neithardt von Gneisenau; generál von Grolmann. Blücher a Wellington. K sobě chovali vzájemnou úctu a respekt, ale za přátele se nikdy nepovažovali. Avšak situace si vyžádala rychlou koordinaci mezi nimi. Pokud by v boji došlo k nějaké nepředvídané události, Wellingtonův plán byl ponechat Prusy na bojišti a sám se dostat do bezpečí. Ale naopak požadoval, aby ho v případě útoku pruské jednotky podpořily na levém křídle britské armády. Wellington věděl, že Napoleon byl schopen překvapivého útoku a mohl se objevit ze čtyř různých směrů. Napadení mohlo přijít z Lille na pravou stranu Britů, z Valenciennes na jejich levou stranu, z Avesnes na pravé křídlo Prusů nebo z Givet na pruský střed.³⁹

---

³⁸ TARLE, s. 373.

³⁹ BARNETT, s. 204.

4 NAPOLEONOVO TAŽENÍ NA BRUSEL

Maršál Soult, vévoda Dalmatský, náčelník generálního štábu Severní armády, dostal rozkaz zkontrolovat hraniční opevnění a rekrutovat místní lesníky, kteří znali prostředí. Tímto zorganizoval zpravodajskou službu. Měla za úkol vyvolat u protivníka dojem, že francouzský útok je plánován na pravé křídlo britského vojska. Další úkoly měly přesvědčit nepřátele o chystaných defenzivních opatřeních. Maršál Soult se připojil k Napoleonovi 12. června a oba se museli vypořádat se dvěma problémy. První byl spojen s postavením maršála Grouchyho, který byl o několik kilometrů severněji. Příčinou byly nedoručené rozkazy o přesunu na nové pozice od maršála Soulta. Ostatní generálové rozkazy o svých přesunech k hranicím dostali. Druhý problém byl ve velení. Většina generálů nevěděla o jmenování maršála Soulta do čela štábu. Například generál Vandamme žádal o potvrzení jmenování Soulta náčelníkem generálního štábu nebo samotné vyjádření císaře. Pokud by potvrzovací zprávu nedostal, odmítl by poslouchat byť jediný Soultův rozkaz o přesunu jednotek.⁴⁰

Volba maršála Soulta náčelníkem štábu nebyla šťastná, protože řada velitelů jím opovrhovala. Maršál Soult, neměl s tímto stylem práce žádné zkušenosti, avšak jiný, lepší muž Napoleonovi v potřebnou chvíli k dispozici nebyl. Císař v následujících dnech musel především vyřešit animozitu mezi svými veliteli a náčelníkem štábu. Dočasně, než urovná vztahy, musel pracovat i za svůj štáb a starat se o gardu. Generál hrabě Antoine Drouot byl narychlo povolán, aby nahradil nemocného maršála Mortiera.

Ráno 14. června Napoleon určil přesné rozmístění jednotek.⁴¹ Některé jednotky byly v těsné blízkosti hranic Francie s Belgií. Ve skrytých pozicích a ze zalesněných svahů mohly vidět hlídky a sbor pruského tábořiště generála Hanse Ernste Karla von Zietena. Císařův

---

⁴⁰ KOVAŘÍK, *Sto dní*, s. 123.

⁴¹ Viz příloha č. 1.

hlavní velitelský stan se nacházel v zámeckých prostorách Beaumontu, několik kilometrů od belgického města Charleroi. Toto město bylo považováno za první cíl etapového útoku a mělo být předvojem před bitvami u Quatre-Bras a u Ligny. Bylo jasné, že v nejbližších dnech vypukne další válka, neboť se zvyšovaly příděly jídla, munice a dlouze se vyčkávalo, jaká bude nakonec zvolena strategie.⁴²

Napoleon byl pevně přesvědčen, že jeho pozice je natolik silná, že dokáže odrazit i početnou přesilu svých nepřátel. Na začátku svého tažení byl plný optimismu a věřil, že Francie a on s ní budou stát v čele Evropy. Proto se rozhodl vyrazit spojencům vstříc. Vojáci národních gard zabezpečili pobřeží i hranice s německými státy a využili moment překvapení a dostali se mezi nejbližší spojenecké armády.

V prvním červnovém týdnu se Napoleonova vojska soustředila kolem řek Sambra a Máza, kde se pokusila vyvolat dojem útoku, aby zastínila přesun vojska dál směrem na Brusel. Samotný Wellington, který byl velitelem anglo-batavské armády, rozmístil své jednotky v prostoru Brusel-Ostende, tak jak si to Napoleon představoval a naplánoval. Tímto přesunem se vytvořila několikakilometrová mezera mezi Wellingtonem a pruskou armádou vedenou Blücherem a předsunutým pruským sborem von Zietenem. Pruské a anglické jednotky potřebovaly dva dny pochodu, aby se dostaly na místa plánované francouzského úderu.⁴³

Císař měl v plánu udeřit všemi silami, které měl k dispozici, ještě před tím, než bude protivník na svých pozicích. Jedinou překážkou by mu pak byly jednotky von Zietenova sboru. Napoleon dále předpokládal, že Wellington nebude mít příležitost do boje zasáhnout, protože byl vzdálený minimálně dva dny cesty od bojiště. Pak by existovala šance, že by se Francouzi otočili a vyhnali anglo-batavskou armádu od Bruselu. Prvořadým úkolem bylo ovládnout spojnici mezi Brity a Prusy. Jednalo se

---

⁴² KOVAŘÍK, Jiří, *Waterloo, 1. díl, Směr Brusel*, Třebíč 2011, s. 139.

⁴³ MANFRED, s. 587–588.

o cestu vedoucí z Charleroi na sever k Bruselu a dál byla silnice, která tvořila demarkační čáru mezi Prusy a Brity. Další, vedlejší trasa byla určena pro přesun jednotek a vzájemnou pomoc mezi spojenci. Obě dvě cesty přetínaly křižovátku s názvem Quatre-Bras, toto místo bylo dokonalé pro vykonání plánu bleskového tažení, jak si naplánoval Napoleon Bonaparte.⁴⁴

Na Napoleonovi záviselo úplně vše a nemohl si dovolit zaváhání, proto začal jednat. Sestavoval detailní plány, pořadí vydávání rozkazů, vzdálenosti jednotlivých sborů a časy přesunů či dosažení jednotlivých cílů. Ale realita byla jiná a vše neprobíhalo tak, jak si Napoleon přál. V předvečer bitvy všichni velitelé přečetli císařovo prohlášení, ve kterém apeloval na vlastenectví, statečnost a stručně připomínalo velká vítězství, které se jim podařilo v minulosti docílit.

Denní rozkazy pro 15. červen byly zcela jasné. Vpád do Belgie začal časně z rána. První, kdo vyrazil, byl maršál Grouchy s 1. sborem jezdeckva, který měl za úkol průzkum terénu. Generál Claude Pierre Pajol a jeho lehké jezdeckvo se mělo připojit k myslivcům generála Vandamma a dále pokračovat v cestě na Charleroi. O pár hodin později se na cestu vydal i sbor generála hraběte Honorého Josepha Reálka, jenž dostal za úkol být poblíž řeky Sambry a dostat se k obci Thuin, což bylo přesně na půli cesty mezi hranicí a Charleroi, kde měl zanechat jednu divizi pro obsazení mostu u řeky Sambry a následně si ji měl vyzvednout sbor generála Jeana Baptiste Droueta d'Erlon.⁴⁵ Na cestu se vydávaly i další sbory⁴⁶

Objevil se první problém v dokonale seřízeném a funkčním válečném stroji. Stal se jím sbor generála Gérarda. Byl umístěn

---

⁴⁴ KOVAŘÍK, *Sto dní*, s. 125.

⁴⁵ Viz příloha č. 2.

⁴⁶ MANFRED, s. 588.

na nejvzdálenějším pravém křídle Severní armády a k útoku na Charleroi to měl nejdál k místu určení.⁴⁷

Druhý, možná i závažnější problém se týkal sboru generála Vandamma. Sbor totiž neobdržel žádné zprávy z hlavního štábu. Nakonec si vyžádal přímý rozkaz od císaře, ale na cestu se vydal s nenahraditelným zpožděním, kvůli pozdě doručenému rozkazu.⁴⁸ Francouzům se podařilo utajit přesun jednotek a zprávu o Napoleonově odjezdu z Paříže.

V průběhu tažení se Francouzi setkávali s velice malým odporem. Sbor generála hraběte Reilla hnal před sebou brigádu z divize generála Pircha II. podél řeky Sambry od Thuin. Ustupující Prusové se spojili s dalšími uprchlíky z jednotek von Zietena před Charleoi a snažili se zaujmout obranu, ale v tom okamžiku byli francouzskými husary zdecimováni. Co se podařilo ustupující pruské jednotce, bylo zabarikádovat most přes řeku Sambru. Generál Reille nařídil Prusy dál nepronásledovat a zaujmout pozice podle rozkazu u této řeky. Byl to jediný sbor, který dosáhl požadovaného místa v časovém limitu. I sbor generála Gérarda se nemohl na cestu vydat včas. Ochromila jej nenadálá událost, kterou nikdo nepředpokládal. Sborový velitel dostal zprávu od generála Bourmonta, která prohlašovala, že odmítá bojovat za Napoleona Bonaparta. Generál Louis Auguste Victor de Bourmont, hrabě de Gaisne, byl velitelem emigrantské armády, která bojovala proti Napoleonovi. Když se trůnu ujal Ludvík XVIII., dostalo se mu vysokého armádního postavení. Dokonce sám zhotovil plán na zastavení Napoleona při útěku z Elby. Bourmont dostal na starost 14. divizi v Gérardově sboru. Zradu měl dokonale promyšlenou. Navenek vyrazil na obhlídku terénu, připnul si bílé královské kokardy a vyrazili směrem k Prusům, kde se vzdal. Vyzradil vše, co věděl a čím si byl jist. Poté byl poslán za Ludvíkem XVIII. do Gentu. Prusové tedy o blížícím se útoku

---

⁴⁷ TARABA, s. 89.

⁴⁸ BARNETT, s. 204.

věděli a Zieten dostal rozkazy, které mu přikazovaly ustupovat, ale bojem zdržovat a vyčerpávat nepřítele než se dostane k hlavním silám. Ve francouzských řadách tím začala vládnout nejistota a nedůvěra k vlastní generalitě.⁴⁹

Francouzi postupovali dál a zatím se nestřetli s vážnějším odporem. Samotný postup byl opožděný a Napoleonův brilantní strategický plán se uskutečnil jen z části. Nejdál se dostal generál Reille, jenž obsadil Charleroi, kam se dostal s malou gardou. Sbor generála Droueta d'Erlona se ani nepřiblížil k městu a Gérardův sbor to měl ještě minimálně tři hodiny svižného pochodu. Na východ od Charleroi však nebyl přítomen ani jeden francouzský voják a Prusové si zde mohli dělat, co chtěli, a náležitě této šance využili. Blücher měl svůj hlavní stan ve vesnici Sombreffe, kde se v její blízkosti shromažďovaly jednotky generála Zietena a další sbory byly umístěny tak, aby tvořily trojúhelníkové postavení.⁵⁰

Zalesněný terén byl v těchto místech vhodný pro obranu. Někteří pruští generálové měli obavy, kdy přesně Napoleon zaútočí a jak. Pokud to bude během jejich přesunu, následky by byly katastrofální. Proto se Prusové neprodleně obrátili na Brity s dotazem, co mají vlastně dělat. Wellington si byl jist, že útok na Charleroi byl od Napoleona jen klamným manévrem. Na hlavní útok stále čekal a byl přesvědčený, že půjde směrem k severu. Wellington se rozhodl, že nebude nic razantnějšího podnikat.⁵¹

Napoleon v tom okamžiku nedělal nic, pouze pozoroval danou oblast Charleroi a zaměřil se na vydání rozkazu pro oddíl Reilla pochodovat proti Prusům, kteří se zatím soustředili u Gosselies. I když Napoleon mohl zaútočit na Prusy, musel vyčkat, protože sbor Droueta d'Erlona byl pořád v zadních pozicích. Gérard a Vandamm zaostávali a

---

⁴⁹ KOVAŘÍK, *Sto dní*, s. 129–130.

⁵⁰ BARNETT, s. 205.

⁵¹ Tamtéž.

císař měl k dispozici jen malý počet vojáků z různých divizí. Některé jednotky nechtěl použít hned na začátku tažení. Napoleonův plán počítal, že během prvního dne tažení dosáhne oddělení Britů od Prusů. Byl vypracován bez časových rezerv, nepočítal s možnými komplikacemi nebo lidským faktorem. Nyní se realita střetla s císařovým přáním. Byla to jedna z mnoha chyb, která se udála během tažení, nebyla ovšem rozhodující. V průběhu následujících dní se podobných omylů stane ještě několik.⁵²

Jedna z nich byla uvěření maršálu Neyovi. Neuvážené výroky maršála Neye, které zpochybňovaly rozhodnutí přidat se k Napoleonovi, se dostaly až k císařovým uším. Napoleon mu dal poslední šanci, začal však mít obavy, že ho znovu jeho nejbližší člověk zradí. Z tohoto důvodu císař maršálovi úmyslně nedal při chystání tažení funkci. Kníže Moskevský neváhal a přijal nabízené východisko a 15. června dorazil do Beaumontu, kde se připojil k Severní armádě.⁵³

Samotná situace se za Charleroi trochu zdramatizovala. Jezdeckto uvázlo několik kilometrů od města, Reillův sbor měl dál pochodovat ke křižovatce Quatre-Bras a pokusit se zaútočit na nepřátelský sbor, který se tam zastavil, byla to však jen jednotka pruského sboru. To se podařilo a část Reilleho sboru si udržela nad divizí von Zietena převahu. Mezitím maršál Ney našel Napoleona a mohl se ujmout vedení nad levým křídlem armády. K tomu dostal Pirého jízdní divizi a další regimenty, které nesměl použít, protože je měl jen jako pojistku, kterou si mohl Napoleon kdykoliv vyžádat na pomoc.⁵⁴

Maršál Ney neměl čas na seznámení se s terénem a se situací, neznal záměr vrchního velitele a přesně nevěděl, proti komu stojí. Napoleon později tvrdil, že Neyovi dal jasné rozkazy, jaké pozice měl zaujmout – strategické místo u křižovatky Quatre-Bras – a že dostal

---

⁵² KOVAŘÍK, *Sto dní*, s. 131–132.

⁵³ KOVAŘÍK, *Směr Brusel*, s. 153.

⁵⁴ DUPUY a kol., s. 840–841.

dostatečné silné vojsko. Jak početná armáda to byla, se již zjistit nedá, v této době se dá pouze spekulovat, jestli síly byly dostatečné, či nikoliv.

Střed pruské divize obsadil město Gosselies, nakonec se však Prusové stáhli a nebyli pronásledováni. To byla chyba více Reilla než maršála Neye. Ten toho využil, aby si zajistil jmenování vlastního štábu. Nakázal obsadit město a přilehlý les, Pirého jezdeckvo poslal na sever za Prusy, i když měl nakázáno jej nepoužívat.

Když jezdeckvo dorazilo k místům, kde dříve byli Prusové, tak zjistilo, že pozice u Frasnes byl nejvzdálenější bod postavení anglo-batavské armády. Tady bylo přítomno kolem tří tisíc mužů prince Bernarda Sasko-Výmarského z holandsko-belgické divize. Ney musel počkat na zbytek sboru. Netušil však, jak velkou sílu před sebou má. Mohl být napaden z různých stran, ale nepodnikl vůbec nic a jen vyčkával. Před lety by se určitě vydal vpřed a dokázal by smést armádu prince Sasko-Výmarského. Nyní kvůli vlastní nerozhodnosti zůstal na pozicích a na nepřítele nezaútočil.⁵⁵ Vše ukončil tím, že stáhnul své muže a začal je rozmisťovat podle svého nejlepšího svědomí a zkušeností, sám pak odjel do Gosselies.⁵⁶

Celková struktura Severní armády se změnila. Maršál Ney dostal na starost levé křídlo, pravé křídlo Napoleon svěřil generálu Grouchymu. S nově jmenovaným velitelem si jel osobně prohlédnout a posoudit vzniklou situaci, kde se Prusové nakonec usadili. Francouzi už před sebou neměli roztroušené a zakřiknuté jednotky, ale měli před sebou plně organizovanou, bojeschopnou armádu a ještě k tomu v menší přesile. Napoleon byl přesvědčený, že se nejedná o přesilu, a útok na Gilly mohl v klidu proběhnout, proto k němu vydal rozkaz. Francouzské dělostřelectvo rychle zahájilo palbu, která během následujících minut vyřadila pruská děla z boje. Nařídil také generálu Vandammovi, aby zaútočil s tím, co měl momentálně k dispozici. Prusové

---

⁵⁵ KOVAŘÍK, *Sto dní*, s. 135.

⁵⁶ Viz příloha č. 3.

se dali na ústup. Aby Napoleon tlak na nepřítele ještě navýšil, poslal další část svého jezdeckva za ustupujícími Prusy.⁵⁷

V následujících dnech se stala zásadní událost. Napoleon z ničeho nic ztratil nadšení pro útočení. Postup od Gilly dál k Fleurusu a útoky nechal zastavit. Než se to však dozvěděli generálové Grouchy a Pajol, kteří se snažili dál útočit, neměli podporu pěchoty. Dokonce Vandamme odmítl poslechnout rozkaz od Grouchyho, protože o jeho jmenování Soult zapomněl informovat ostatní sborové velitele.

Maršál Ney doposud nenarazil na Brity, jen na Holanďany, o kterých se domníval, že se v noci stáhnou, aby následující den mohl Ney obsadit křižovatku Quatre-Bras. Ale ve všech svých dosavadních předpokladech se velice zmýlil.⁵⁸

Napoleon si zřídil hlavní stan na zámku Puissant u Charleroi. Zde pověřil svého sekretáře, aby informoval Josefa Bonaparta o svém vítězství. Samozřejmě, že tyto zprávy byly značně nadhodnocené a propagandistické. V jediné věci Napoleon nelhal, místní obyvatelstvo nadšeně Francouze vítalo, protože Prusové zmizeli. Na těchto územích se totiž Prusové chovali, jako by jim dobyté území patřilo. Napoleon začal se Soulttem pracovat a vzniklou situaci hodnotil optimisticky. Brity ještě nespatriil, Prusové byli na ústupu a nic nenasvědčovalo spojení s Wellingtonem. Byl přesvědčen o konečném úspěchu svého tažení.

V ten samý okamžik psal Blücher svému králi o shromáždění sil na zítřejší rozhodující bitvu. Ústup z Belgie nepřipadal v úvahu. Pruský náčelník štábu August Wilhelm Anton hrabě Neithardt von Gneisenau, si nebyl jistý Napoleonovým útokem. Obával se, aby to nebylo brzo ráno, protože Prusové momentálně měli k dispozici necelý sbor von Zietena.

Ani jednotky anglo-batavské armády se od Quatre-Bras na Brusel nestáhly. Wellington všechno řešil podle svých metod, jen je

---

⁵⁷ TARABA, s. 99–110.

⁵⁸ DUPUY a kol., s. 843–845.

přízpusoboval prostředí a stylu bitvy i tažení. O francouzském útoku se Wellington dozvěděl ráno a vyčkával na sílu a směr tažení. Rozkázal své anglo-batavské armádě, aby se po plucích shromáždila a byla připravena následující den na pochod a bitvu. Blücher poslal zprávu, že je také připraven na zítřejší bitvu. Následovalo poslední a asi nejdůležitější hlášení o hlavním směru postupu napoleonské armády. Císař onoho dne promarnil hodně času a Wellington mohl být rád, že se do mezery mezi ním a Blücherovou armádou francouzská vojska nedostala. A následně vévoda z Wellingtonu mohl děkovat Holanďanům, že mezi Brity a Neyem u Quatre-Bras existovala vyhovující obraná síť.⁵⁹

4.1 Bitva u Quatre-Bras

Francouzská armáda čekala na střet s nepřítelem již od brzkého rána 16. června. Během dopoledne ještě vojska nedostala rozkazy a velitelů se začala zmocňovat nervozita. Napoleon o sobě nedal vědět a s přidělováním rozkazů si dával načas. Studoval situaci a psal instrukce. Pravým křídlem plánoval udeřit na Sombreffe a zatarasit silnici Nivelles-Namur. Doufal, že Prusů zde nebude tolik. Zajištění mělo připadnout maršálu Grouchymu, který měl vzít gardu se zálohami a posílit levé křídlo maršála Neye, u kterého předpokládal držení křižovatky u Quatre-Bras, a pokračovat dál směrem na Brusel. Měl to být hlavní cíl operace, který počítal s brzkým obsazením Bruselu.⁶⁰

Gérardův a Vandammův sbor se měl dostat k Sombreffe a provést průzkum. Generál Drouot měl postupovat za nimi a dostat se k Fleurusu. Těžké a lehké jezdecko a kyrysníci měli pokrýt prostor na levé straně od Sombreffe ke Quatre-Bras a provést důkladné průzkumy. Zároveň měli být k dispozici Neyovu levému křídlu, kde byly přítomny sbory Reillovy a Droueta d'Erlon. Žádná změna nenastala, ani když se na pravém křídle objevily kolony nepřítele. Císař pokyny nezměnil, i když se k němu dostala zpráva o blížícím se nepříteli. Předpokládal, že se

---

⁵⁹ TARABA, s. 119–121.

⁶⁰ CASTELOT, s. 488–489.

jedná jen o přesuny pruských zadních vojů. Ve skutečnosti to bylo shromažďování na bitvu. Bylo jasné, že čas pracoval ve prospěch Prusů. Nezkoncentrování Francouzi, Napoleonova ranní časová prodleva, to vše dávalo čas, aby se Napoleonovi nepřátelé seskupili.⁶¹

Napoleon nadiktoval rozkazy velitelům křídel Grouchymu a Neyovi až během dopoledne. Z nich vyplýval důležitý záměr postupu na dvou frontách současně. Císař se rozhodl, že se svými jednotkami nejdříve podpoří Grouchyho a posléze maršála Neye. Bylo naléhavé, aby maršálové pochopili záměr a návaznost plánu. Rozkazy byly vypracované do nejmenších detailů, všem jednotkám přesně určil postavení a cíl, kterého měla dosáhnout. Nepočítal však s velkým odporem nepřítele.⁶²

Maršál Ney dostal celkem osm divizí, nesměl však bez Napoleonova rozkazu nakládat s vojáky podle svého uvážení. Oproti tomu maršál Grouchy mohl útočit s Gérardovým a Vandammovým sborem. Napoleon byl plný optimismu a přesvědčený, že během spolupráce s Grouchym proti Prusům bude Neyův předvoj na cestě do hlavního města a přejde přes anglo-batavské jednotky, až nakonec obsadí křižovatku Quatre-Bras, která se vyskytovala na půli cesty. Tady taky měl čekat, než dorazí Napoleon a bude moci dál pokračovat v cestě a doufal, že se Britové nestihnou spojit s Prusy. Pak by na jejich sledování měl stačit jen Grouchy.⁶³

Realita se vyvíjela jinak. Blücher ustoupit nehodlal a vévoda z Wellingtonu byl na cestě z Bruselu. Za dobu, co Napoleon vyčkával, se koncentrace anglo-batavských a pruských jednotek podstatně zvýšila. Napoleon tak ztratil více, než bylo nutné. Okolí Quatre-Bras bylo pod dohledem jedné brigády prince Sasko-Výmarského. Brzo ráno k němu dorazila posila v podobě velitele holandsko-belgické armády Fridricha Viléma, prince Oranžsko-Nassavského. Pokud by ráno

---

⁶¹ KOVAŘÍK, *Směr Brusel*, s. 201-208.

⁶² Viz příloha č. 4.

⁶³ KOVAŘÍK, *Směr Brusel*, s. 210-212.

Francouzi zaútočili, tak by dokázali obranu prorazit bez větších ztrát. Ale situace se v následujících hodinách začala pozvolna měnit.⁶⁴ Blücher se krátce sešel s princem Oranžským a poté následovalo setkání s Wellingtonem na vyvýšenině Brye, odkud pozorovali koncentraci francouzských jednotek. Dospěli k názoru, že hlavní útok byl zaměřen na Prusy. Jeden z možných návrhů byl, aby Britové dělali zálohu Prusům, ale vévoda z Wellingtonu to odmítl. Nechtěl být podřízený pruským velitelům a připravit se tak o únikovou cestu v případě velkého nebezpečí. Wellington bránil napadení Prusů z boku a Blücher chtěl zastavit francouzský střed.⁶⁵

Napoleon nevěřil, že Prusové se dostali tak blízko a uklidňoval maršála Neye, že Blücher je daleko a od Prusů žádné nebezpečí nehrozí. Ale hrozilo od příchozích od Bruselu. Maršál Ney nechal vojsko roztažené v několikakilometrovém pásu, ale raději měl rozkázat seskupit jednotky a vyčkat na rozkazy od Napoleona. Reille dostal hlášení o pruské jednotce, která se objevila na pravé straně. Rozhodl se stejně jako Ney a Napoleon vyčkávat, ale nejvíce z toho těžil nepřítel.

U Quatre-Bras byl malý počet britských regimentů. Ale Ney nemohl provést žádný útok, protože čekal, až k němu dojdou vzdálenější jednotky, které dříve nepovolal k seskupení. Terén v těchto místech byl členitý, táhnul se od Fransnes až ke Quatre-Bras. Byly tu další strategické body, tím byly hostince a farmy, které se později v boji staly důležitými částmi pro udržení oblasti. Ale i nepřítel věděl o možnostech opěrných bodů a znal terén. Napoleon začal být netrpělivý a jeho hněv se zejména projevil při nerozhodnosti maršála Neye, který stále nezahájil útok. Proto mu raději znovu připomněl první rozkaz o útoku na nepřítel u Quatre-Bras, ale nové informace o záměru vrchního velitele se k maršálovi nedostaly.⁶⁶

---

⁶⁴ TARABA, s. 122–124.

⁶⁵ KOVAŘÍK, *Sto dní*, s. 146.

⁶⁶ Tamtéž.

Nakonec se Reille s Neyem rozhodli zaútočit na jednu z farem blízko Frasnes. Byl to jen předvoj samotné bitvy. Bitva u Quatre-Bras začala odpoledne přestřelkami. Divize Bachelu se stočila, aby byla schopná přerušit silnici na Namur a znemožnit spojení jednotlivých pruských jednotek. Boj v některých místech rostl na síle. Princ Oranžský dával dohromady ustupující vojsko a přidal k tomu dva své prapory, připraven jít do protiútku. Ale tento plán nevydržel dlouho a i princ se musel dát na ústup. Pokud by princ Oranžský neustoupil, hrozilo mu sevření a uváznutí v tzv. kleštích. Vévoda z Wellingtonu se vracel ze schůze s Blücherem a mohl jen přihlížet, co se zatím děje. Francouzi v této chvíli mohli jen litovat toho, že nedokázali zneškodnit vojsko prince oranžského a rozhodnout o výsledku bitvy.⁶⁷

Od Bruselu se objevily britské jednotky, které spěchaly na pomoc ke Quatre-Bras, a zároveň přicházely od západu hannoverské jednotky. Princ Oranžský nakonec rozkázal vyrazit se zbytkem vojska do protiútku, ale ani tento pokus nedopadl dobře, byl spíše katastrofou. Došlo ke zdecimování vlastních jednotek, kdy si Prusové mysleli, že útočí na francouzské myslivecké jednotky. Ve skutečnosti to bylo francouzské jezdecko vybavené šavlemi. Po zbytek tažení se pak tito vojáci už neobjevili.

Thomas Picton zatlačil francouzskou divizi. Byl tu i nejmladší Napoleonův bratr Jérôme Bonaparte, jehož divize bojovala s Nassavskými. Část Pictonova sboru byla vybavena Bakerovými puškami s drážkovanou hlavní, která se postarala o velké francouzské ztráty. Maršál Ney se rozhodl zesílit útok a Reille páčil s připravenými děly do britské linie. V nepřetržitých bojích byly dohodnuty krátké přestávky, ale vzápětí bitva pokračovala dál.⁶⁸

Salva jízdnic myslivců posilujících francouzské jednotky dokázala zasáhnout Skoty, a donutila tak Brity ustoupit, poté nastala bezvýchodná

---

⁶⁷ BARNETT, s. 204.

⁶⁸ TARABA, s. 159.

situace. Foyova divize zčásti vyřadila britskou baterii. Ovšem Brunšvická vojska a Legie smrti pod francouzským nátlakem ustupovaly. Brunšvický vévoda nechtěl, aby to takto skončilo, a proto sebral hrstku vojáků a vyjel jim na pomoc. Mezitím se francouzská pěchota přeskupila a vyčkávala s připravenými bodáky, to už však brunšvická pěchota nevydržela a dala se na útěk. Sám princ se snažil zastavovat prchající vojáky a zabránit panice do té doby, než ho zasáhla kulka, na kterou později toho dne zemřel.⁶⁹ Francouzské jezdeckto nadále ničilo zdecimovanou brunšvickou pěchotu a jezdeckto.

Vyvíjený nápor od maršála Neye neslábl a principi Oranžskému docházely síly. Foyova divize útočila na holandsko-belgické síly z čela napadené Jêromem Bonapartem. Francouzský triumf byl jen otázkou času. Chtělo to ihned zasadit rozhodující ránu nepříteli. V tu chvíli dostal maršál Neye od maršála Soultů zprávu napsanou Napoleonem.⁷⁰

4.2 Bitva u Ligny

Bitva u Ligny probíhala současně s bitvou u Quatre-Bras 16. června na pravém francouzském křídle. Boje zde začaly později než boje u Quatre-Bras.⁷¹ Vandammův sbor měl zaujmout místo u Fleurusu, Pajovo jezdeckto mělo za úkol průzkum terénu; Gérardův pěší útvar se zasekl u mostu přes Sambru a maršál Grouchy bez něj nemohl plně zaútočit, nakonec dorazil s několika hodinovým zpožděním. Samotný císař navštívil maršála Grouchyho osobně. Napoleon byl silně přesvědčen, že nepřátelské jednotky se vyskytovaly v menším počtu, než mu tvrdil Grouchy s Vandammem. Během několika minut byla zřízena pro Napoleona pozorovatelná u Fleurusu a místní usedlík mu povídal o zdejším terénu a jeho záludnostech. Krajina tu byla hodně podobná jako u Quatre-Bras. Stoupání, klesání, stromořadí kolem silnic, volný terén s obilím, klikatící se potok Ligny, kde podél toku byly umístěny

---

⁶⁹ KOVAŘÍK, *Směr Brusel*, s. 217-220.

⁷⁰ KOVAŘÍK, *Sto dní*, s. 153.

⁷¹ Viz příloha č. 5.

opěrné body Blücherovy obrany. Koryto a svahy dávaly pruským jednotkám velkou šanci na úspěšný odpor.⁷²

Napoleon změnil učiněná rozhodnutí, jelikož zpozoroval seskupující se pruské vojsko. To byla šance, kterou potřeboval. Nechtěl je jen vyhnat, ale obklíčit a zničit. Tím by zničil jedno ze dvou silných nepřátelských uskupení. Potom by mu zbývalo jen vojsko vévody z Wellingtonu. Hlavní cíl byl tedy momentálně u Ligny. Aby se tento plán povedl, musel Napoleon povolat maršála Neye a spolupracovat s ním. Soult poslal Neyovi nový rozkaz, aby co nejdříve zničil nepřítele u Quatre-Bras a přesunul své jednotky doprava a napadl Prusy z boční strany.

Gérardův sbor se měl dostat k Ligny a uzavřít silnici z Fleurusu. Divize rozmístil do linie kolem Ligny. Další sbor Vandammův měl zaujmout pozice dál nalevo a přiblížit se k Saint-Amand k jednotkám Gérarda. Maršál Ney se musel vzdát části divize, kterou bylo potřeba přesunout z pravého křídla na střed. Císař převzal vrchní velení maršála Grouchyho a jeho přesunul do jezdeckého sboru.⁷³

Polní maršál Blücher soustřeďoval vojenské síly a dával dohromady chatrnou obranu kolem potoka. Narůstající jednotky rozmisťoval, jak byl zvyklý, jezdecko na stranách a zálohy v centru. Pirchův sbor byl postaven do druhé linie mezi Ligny a Brye, zde taky měl svůj hlavní stan. Zálohy musely pokrýt široký pás území.⁷⁴

Než začal boj, tak Napoleon poslal maršálu Neyovi další vzkaz, aby přispěl k sevření Prusů. Ale císař nevěděl, s jakou situací se maršál Ney potýkal u Quatre-Bras, kde proti němu stál silný nepřítel. Císař tak musel pozměnit plán k dané situaci. Uvědomil si, že Neye nemůže od Britů odtrhnout. Hledal jiný oddíl, který by byl schopný provést útok na bok Prusů. V úvahu připadal sbor Droueta d'Erlon, který dostal rozkaz ihned

---

⁷² KOVAŘÍK, Směr Brusel, s. 257.

⁷³ ROPES, John, Codman, *The Campaign of Waterloo*, New York 1893, s. 284.

⁷⁴ Tamtéž, s. 260–267.

opustit Neyeho křídlo a jít proti Blücherovovi z boku.⁷⁵ Velení nad sborem Droueta d'Erlon převzal Napoleon a tím zbavil Neye možné posily. Dodatek ke zprávě měl Neye uklidnit a ubezpečit, že by měl Brity udržet na stávajících pozicích i se zmenšeným sborem. Zprávy nakonec byly doručeny v jiném pořadí, než byly poslány. To vyvolalo dosti velký zmatek a byla to další z chyb, které toto tažení odsoudily ke zkáze.⁷⁶

Francouzská divize pochodovala s podporou dělostřelectva a pod pruskou palbou směrem k potoku Ligny. Zastavila ji až kartáčová střelba pruských baterií. Toho využila k protiútokům část divize pod Zietenovým velením. Divize generála Girarda, která dříve patřila maršálovi Neyeovi, dobyla důležité osady La Hameau a La Haye. Prusové začali znovu ustupovat k potoku. Avšak pruská baterie za korytem likvidovala vše, co se k ní pokusilo přiblížit. Generál Vandamme se snažil prorazit dál ve směru na Brye, tím by se Prusové dostali do francouzského sevření.

Gérardova jednotka útočila na město Ligny, jež bylo bráněno von Zietenovými brigádami, které byly ukryty za zdmi domů a v příkopech. Jejich obrana byla opřena o zámeček kousek od města. Gérard podpořil postup pěchoty palbou z děl i houfnic. O každý krok přes území se těžce bojovalo. Prusové i Francouzi do sebe pálili ze všech sil z minimální vzdálenosti. Gérardova brigáda se dokázala prostřílet až do centra Ligny. Generálové z pruské strany začali nasazovat poslední zálohy a brigády proti Gérardovým sborům. Po střelných zbraních přišly na řadu bodáky, pažby zbraní a krátké šavle.⁷⁷

Blücher všechno pozoroval z vyvýšeniny u Bussy a přemýšlel, co by se stalo, kdyby Vandammovo vojsko prorazilo. V tomto případě by Prusům hrozila katastrofa. Pirchovi pěšáci zaútočili na Francouze od Brye, ale Girardova divize byla úspěšnější a útok dokázala odrazit.

---

⁷⁵ TARABA, s. 127–131.

⁷⁶ KOVAŘÍK, *Směr Brusel*, s. 270–273.

⁷⁷ CASTELOT, s. 488.

Poté se do útoku zapojil i sám Blücher, aby zvýšil morálku mužstva. Naopak Girarda to stálo život, v průběhu posledních bojů jej trefilo několik kulí a svým zraněním v Paříži podlehl koncem června. Velení se musel ujmout služebně nejstarší důstojník nejvyšší šarže.

Na vzdáleném levém břehu narazilo pruské jezdecko na několik stovek jízdních myslivců. Prusové okamžitě začali prchat, ale francouzský jízdní oddíl je nemohl pronásledovat, jelikož byli pod palbou. Dobrý postup byl zaznamenán na pravém křídle, kde Grouchy pokračoval dál na sever se svěřeným jezdeckem. Jednoznačný výsledek bitvy byli pořád nejistí.⁷⁸

Ney měl vítězství u Quatre-Bras na dosah, když mu byl doručen rozkaz k útoku na Prusy. Napoleon se nakonec rozhodl, aby Ney získané pozice jen udržel. Ney ani nebyl informován o změně vrchního velitele, protože poslané informace ještě cestovaly za generálem Drouetem d'Erlon. Maršál se tak ocitl v nezáviděníhodné pozici, kdy v záloze měl jen jednu pěší jednotku. A celkového vysvětlení, proč a z jakého důvodu se tak Napoleon rozhodl, nedostal. Objevily se další britské jednotky, které měly posílit a zvednout morálku u právě bojujícího vojska. V tu samou chvíli mu byl doručen další vzkaz, že Francie leží v jeho rukách. Maršál Ney si již nebyl ničím jist. Nevěděl, čemu má důvěřovat a jaký rozkaz má splnit. Vztek a beznaděj převážily nad rozhodováním vojevůdce. Maršál začal propadat panice, že kvůli němu Napoleon nebyl schopný porazit Prusy, když musel poslat jednotku zpět ke Quatre-Bras. Ney tedy sebral kyrysníky a chtěl, aby do nepřítele najeli a prorazili jako beranidlo.⁷⁹

Následná chyba patřila s jistotou maršálu Neyovi. Ke kyrysníkům povolal i myslivce, kteří neměli bojovat, ale připravovat se na noční pochod směrem k Bruselu, jenž nebyl Napoleonem odvolán. Na útok proti Britům jedna brigáda nepostačila a velitel Kellermann to Neyovi neustále

---

⁷⁸ TARLE, s. 373.

⁷⁹ Tamtéž.

připomínal.⁸⁰ Myslivci se snažili podpořit kyrysníky, ale na síly, které stály před nimi, to bylo málo a útok vyzněl naprázdno.

Po útoku maršál Ney dostal zprávu, že hrabě d'Erlon byl odvolán a na Brusel se nepotáhne. Současně mu bylo sděleno, že má udržet své pozice v obraně. Ney se rozhodl, že půjde na pomoc Foyově pěchotě. Sebral odvalu a vrhl se do zcela zbytečného útoku. K večeru maršál Ney zjistil, že Britů u Quatre-Bras bylo dvojnásobek než Francouzů, dorazila i brunšvická kolona i s děly. Francouzské jednotky byly nuceny dát se na ústup, ale zastavily se u lesa Bossu. Francouzi se neustále bránili, ale na obou stranách se kvůli dešti přestávalo střílet. Ale to neznamenal, že přestane boj, na řadu přišly bodáky a jiné zbraně pro boj z blízka.

Po zmateném posílání vzkazů se celé odpoledne sbor Droueta d'Erlon pohyboval sem a tam. Potřebovali ho na obou frontách, ale kvůli častým přesunům nezasáhl nikde. Bitva u Quatre-Bras skončila vysokým počtem zraněných a mrtvých na obou stranách. Hlavní neúspěch byl Napoleonem Bonapartem svalován na maršála Neye, ale přemístování sboru hraběte d'Erlon mělo taky svůj podíl na neúspěchu.⁸¹

Boje u Ligny a Saint-Amand zatím nebyly ještě u konce. Císař se rozhodl přeskupit síly a nasadit zálohy. Poprvé do bitvy měla zasáhnout i garda. Napoleon nejdříve musel pomoci sboru Gérardovu, který uvázl v Ligny. Pozitivem bylo, že se k Napoleonovi přidal další sbor, který dorazil z Charleroi. Elita francouzské armády se dala na pochod, aby Prusům zasadila rozhodující úder. Ale Napoleon dostal zprávu, že nepřátelská kolona míří přímo k němu na Fleurus. Bylo jasné, že Prusové to nebyli, ale jednalo se o Brity. Napoleon ihned zastavil pochod gardy. Ve skutečnosti to byl sbor Droueta, který pochodoval od maršála Neye. Nakonec se objevil na jiných pozicích, než kam ho Napoleon poslal. Císař tedy poslal Droueta zpátky ke Quatre-Bras, aby pomohl Neyovi. Když tak

---

⁸⁰ CASTELOT, s. 48.

⁸¹ TARLE, s. 374.

učinil a vrátil se, bylo již pozdě. Byla to obrovská ztráta času, měl zůstat v blízkosti Napoleona pro jeho potřebu.

Vandammův sbor dál bojoval kolem potoka v La Haye. Blücher zesílil palbu a proti Francouzům poslal ještě jezdecko spolu s pěchotou. Pod tímto nátlakem se celé levé křídlo zvlnilo, čímž se stalo zranitelnějším. Francouzské divize musely ustupovat, pokud nechtěly být obklíčeny. Málem se Prusům podařilo zahnat Napoleona až k Sambře a sám císař musel vyvinout značné úsilí, aby protiútok zastavil. Pro změnu zase Prusové ustupovali, když byli Francouzi vyhnáni ze Saint-Amand. Blücher nasadil poslední zálohy a poslal je směrem, odkud se blížil sám Napoleon se svou gardou. Na pruský střed Ligny pochodovala v kolonách velkolepá síla. Vpředu šla brigáda pěší garda myslivců, následovaná těžkou gardou jezdecka, jízdní granátníci a dragouni.⁸²

Garda útočila na bodáky. Bitva se změnila v masakr, ale tentokrát jednostranný. Francouzi pronikali dál, lámali odpor nepřítele, ale žádné zajatce nebrali. Nahromaděná nenávist za utrpené ztráty tu našla zadostiučinění. Prusové zoufale prchali pryč, ačkoliv se je Zietenovo jezdecko snažilo zpět shromáždit a dostat na bojiště. Nakonec Blücher se vrátil zpět na vyvýšeninu Bussy, cestou však potkával ustupující zbytky svých praporů. Vydal rozkaz dělům a poslal je do útoku proti Francouzům. Francouzi v reakci na tento útok poslali vpřed jezdecko. O celkové zlikvidování děl se postarali kyrysníci. Blücher se pořád snažil zastavit prchající vojáky, což se mu nepovedlo a sám byl zraněn. Prusové se nechtěli vzdát bez boje, ale francouzský nápor se dál nedal udržet.⁸³

Navzdory ovládnutí bojiště Francouzi nevítežili tak, jak si Napoleon plánoval. Byl to jen úspěch, který chtěl ve vítězství proměnit. Raději měli nepřítele pronásledovat a nedat mu čas k zformování a spojení s Brity. To se však nestalo. Napoleon si myslel, že Prusy porazil a

---

⁸² DUPUY a kol., s. 867–875.

⁸³ WINTER, *Soupeři*, s. 331.

pronásledování by bylo zbytečné. Generál Grouchy byl v kontaktu s prchajícími Prusy a měl zabránit případnému protiútoků.

Blücher byl raněn a velení musel převzít někdo jiný. Vydávání rozkazů se ujal Gneisenau, který hned začal zvažovat všechny možnosti, aby se neodtrhl od vévody z Wellingtonu a z jeho blízkosti. Britové o porážce Prusů zatím nevěděli.⁸⁴

4.3 Následky konfliktů u Quatre-Bras a Ligny

Maršál Ney neměl tušení, jak vypadala situace u Ligny a Napoleon zas nevěděl, jak si stojí Ney. Maršál obdržel rozkaz pronásledovat Brity a potom podat detailní hlášení. Jediné hlášení, které Ney poslal Napoleonovi, obsahovalo zprávu o tom, že u Quatre-Bras zůstal silný nepřítel v početní převaze a že maršál nemá dostatečné síly porazit ho.

Další prováděné průzkumy neodhalily žádné ustupující pruské sbory, ale zformované početné oddíly pruské pěchoty. Pokud by Francouzi poslali jezdecký průzkum, zjistili by, že pruský voj se nachází ve velmi krátké vzdálenosti od přední linie. Vévoda z Wellingtonu se vydal ke Quatre-Bras, kde zjistil, že maršál Ney neustoupil z pozice a že Prusové byli poraženi. Vévoda Blücher obdržel poselství, kde byl ujištěn, že i když bylo vojsko po porážce, bylo schopno dále bojovat a bude postupovat směrem na Wavre.⁸⁵ Blücher musel ujistit Wellingtona, že se bude držet v blízkosti anglo-batavské armády. Na druhou stranu žádal, aby se Britové stáhli na úroveň Wavre a nebyli dál než Prusové.

Generál Gérard nechápal nečinnost. Proto Maršál Grouchy vyrazil do hlavního stanu a reklamoval rozkazy. Napoleon Bonaparte si uvědomil, že výsledek nic neznamena, protože několik příležitostí, které se francouzským jednotkám naskytly, nebyly využity. Generálům se to

---

⁸⁴ KOVAŘÍK, *Sto dní*, s. 170–173.

⁸⁵ KOVAŘÍK, *Směr Brusel*, s. 250–252.

nelíbila Napoleonova nerozhodnost. Napoleon posílal falešné dopisy do Paříže Josefu Bonapartovi, aby se uskutečnila oslava o velkém vítězství nad Pruskou a Britskou armádou pod velením vévody z Wellingtonu. Pozvednout morálku vojsk se pokusil vytvořením depeše, která částečný úspěch u Ligny a neúspěch u Quatre-Bras změnila v úplné vítězství. Napoleon byl přesvědčen, že Prusy zničil a Britů se obávat nemusí. Tento postoj však během dne musel přehodnotit.⁸⁶

Maršál Ney dostal nepodloženou zprávu od císaře, že se pruská armáda dala na útěk. Dále zpráva informovala o tom, že Napoleon potáhne na Ligny a poté dál k silnici Namur-Nivelles. Ney měl znovu napadnout Brity a pokud by potřeboval, Napoleon by mu šel ke Quatre-Bras na pomoc a dostal by se k britským jednotkám z boku. Byly tam i připomínky k nepřítomnosti d'Erlonova sboru, který mohl Brity v příhodné době zničit.⁸⁷ Císař doufal, že když Blücher ustoupí, tak odkryje levý bok a Wellington taky bude muset od Quatre-Bras ustoupit. K této úvaze dospěl i sám Wellington. Císař došel k závěru, že se nepřítel nechová podle jeho představ. Proto musel ihned změnit své plány a udělit jiné rozkazy.

Napoleonovo nové rozhodnutí bylo komplikovanější. Chtěl na Brity udeřit ze dvou stran. Nejprve z Neyova směru od Frasnes a ze svého od Brye, třetí směr měl vyvíjet nátlak na Prusy. Maršál Grouchy, který se těšil na rozkazy, byl zklamaný, protože neobdržel zprávy, které čekal. Obával se, zda bude jednat v souladu s vrchním velitelem a pochopí jeho myšlenky. Napoleon prostřednictvím Soultů nařizoval pravému křídlu, aby provedlo průzkum na Namur a zjistilo směr ústupu Prusů. Důležité bylo vypátrat, zda se Prusové oddělují od anglo-batavské armády, jestli chtějí vést bitvu, kam by se mohli stahovat nebo zda budou krýt Brusel.

---

⁸⁶ TARABA, s. 162–165.

⁸⁷ CASTELOT, s. 490.

Grouchy měl držet spojení s hlavním stanem, a pokud by bylo nutné, stáhnout se k francouzským silám.⁸⁸

Grouchy dostal Vandammův sbor, Gérardův sbor, divizi husarů a jízdních myslivců. Tato síla odpovídala jednomu pruskému sboru. A s veškerou silou se měl pokusit udržet nepřítele, který měl třikrát větší převahu. Císař mu už více poskytnout nemohl. Maršál Grouchy měl jen čekat, dokud se na určené pozice nedostanou ostatní. Pohyblivost Napoleonovy armády byla v troskách. Nejen, že část sboru byla ztracena, ale postup se zpomaloval i díky rozbahněným cestám.

Blücher se pohyboval rychleji, nemusel nikoho hledat a pátrat po části svého sboru. Nikdo zatím neposlal žádný průzkum na sever. Francouzské výzvědné jednotky by zjistily, že druhý pruský proud ustupuje směrem k Wavre. Grouchy se držel Napoleonova nařízení pokračovat ve svém směru na Namur, což nebyl směr, kam směřovali Prusové. Francouzům zcela unikal pás mezi Wellingtonem a Blücherem. Prusové mohli dál nerušeně manévrovat a soustřeďovat síly na další možný boj.⁸⁹ Grouchyho zmátly rozporné zprávy o pozici pruských jednotek. Odhadl tedy, že Prusové ustupují ve dvou kolonách a že se část pravděpodobně spojí s Wellingtonem, vše pověděl Napoleonovi. Nakonec se Grouchy rozhodl sledovat kolonu pochodující k Britům, aby ji oddělil od Bruselu a Wellingtona. Prusové se štěpili na menší části a pochodovali různými směry.⁹⁰

Maršál Ney měl napadnout Quatre-Bras od Frasnes a císař měl vpadnout z Mabrai do boku Wellingtona. Vydal rozkaz k útoku, i když tu bylo riziko, že zatlačí Brity blíž k Prusům. Útok taky mohl vyvolat Wellingtonův ústup k Bruselu a Napoleon si nebyl jist, jestli tam také náhodou nepochoduje Blücher. Nepřítel měl slušné informace

---

⁸⁸ TARABA, s. 178–181.

⁸⁹ Viz příloha č. 6.

⁹⁰ BARNETT, s. 206.

o francouzských pohybech, ale Francouzi nevěděli o nepříteli a pruském rozmístění skoro nic.

Napoleon se divil, že neslyší Neyova děla u Quatre-Bras, byl zde jen malý počet anglo-batavské jízdy. Napoleonův předvoj se spojil s Neyovým předvojem. Wellington se k Quatre-Bras vrátil asi o hodinu dříve, než tam Napoleon dorazil. Takže Britové měli ve stahování časový náskok. Jakmile britský generalissimus uviděl francouzské kolony, odeslal zpět další jednotky, velení předal lordu Uxbridgeovi a také odjel. Britská dělostřelecká baterie začala pálit. Francouzská jízdní baterie zaujala palebnou pozici a rovněž začala pálit po Britech. Drouet d'Erlon se dal na pochod se svým pěším sborem.⁹¹

Císař měl co dohánět. Maršál Ney byl spokojen, že má před sebou hlavní síly Britů. Musel ale plnit Napoleonovy rozkazy a nezahajovat boj. Jenže díky tomuto vyčkávání se Britové posunuli dál od jejich pozice. Napoleon proto začal pospíchat, aby odčinil nečinnost a časovou prodlevu. V čele první kolony vyjel Napoleon osobně i s dělostřelectvem. Takhle se pohyboval v době své největší slávy, kdy neztrácel čas a dosahoval jedno vítězství za druhým. Francouzští jezdci hnali zbytky Uxbridgeových jezdců po silnici od Quatre-Bras.

Boj byl celkem vyrovnaný, každá strana se snažila získat převahu a protivníka zatlačit a přimět k ústupu. Napoleon nechal rozvinout kyrysníky, aby získal jistotu, že před ním stojí celá armáda. Britská baterie začala s postupným ostřelováním. Wellington byl s terénem spokojený a zdejší kraj na rozdíl od Francouzů velmi dobře znal. Za ním leželo Waterloo a mezi nimi prostor, kde se 18. června rozhodne, kdo zvítězí.⁹²

---

⁹¹ CASTELOT, s. 489 a 495.

⁹² SILBERMAN, Neil Asher, *Reshaping Waterloo*, in: *Archaeology* 60, 2007, 1/2, s. 53–58.

5 BITVA U WATERLOO

Bitva u Waterloo se odehrála 18. června roku 1815 jižně od Bruselu. Napoleon Bonaparte si nebyl jist přesnou polohou pruského sboru, který podle domněnek měl pochodovat směrem k Wavre. Nedokázal správně posoudit nebezpečí, které hrozilo vlastnímu pravému křídlu.

Wellingtonova první linie byla rozprostřena podél Ohainské silnice. Střed měl na starosti nizozemský korunní princ Vilém Oranžský. Opěrným bodem byl statek La Haye-Sainte, který byl vysunutý před středem a měl chránit vojenské útvary královské německé legie. Levé křídlo připadlo generálu Thomasi Pictonovi a pravé křídlo si pak vzal pod patronát generál Rolland Hill, toto křídlo bylo silnější než levé. V této části linie byl zámeček Hougoumont, který před bitvou obsadily jednotky britských, hannoverských a nassavských pěšáků. Celá Wellingtonova armáda vyčkávala za svahem a dělostřelectvo bylo rozmístěno po celé délce linie.⁹³

Napoleon chtěl nejprve zaútočit na anglo-batavské pravé křídlo, aby generál Hill musel narychlo přeskupit jednotky a odvrátit pozornost od středu. Poté měl přijít hlavní útok na oslabenou centrální část Wellingtonových pozic a prorazit obranu jeho vojsk a rozdělit je. Následně měl přijít útok na levé křídlo znovu odvést pozornost od hlavního útoku. Mohl by tak provést obklíčení, které by Welligtonovi zamezilo přístupu k jeho ústupové cestě a mohl být úplně zničen. Ve skutečnosti to bylo jinak, než Napoleon Bonaparte naplánoval. V počtu vojenských sil si byly armády rovny. Napoleon měl přibližně 58 000 vojáků a 170 děl, britská strana na tom byla obdobně se 60 000 pěších a jízdních jednotek a 150 děly.⁹⁴

---

⁹³ TARLE, s. 374.

⁹⁴ OMAN, C., *The French Losses in the Waterloo Campaign*, in: *The English Historical Review* 21, 81, 1906, s. 132–135.

Císař promarnil hodně času vyčkáváním na lepší meteorologické podmínky. Útok nakonec zahájil před polednem, kdy byl v počátku v přesile. Nebyl však v následujících střetech schopen získat rozhodující převahu nad Brity, než se dostavily pruské jednotky generála Blüchera. Napoleon Bonaparte totiž spatřoval ve Wellingtonovi nejsilnějšího protivníka celé své vojenské kariéry, proto se rozhodl vyřídít britského generála jako prvního, což by pak mu umožnilo obrátit se na pruské jednotky a nepřítel tak úplně zničit. Britská taktika boje byla postavena na znemožnění Napoleonova volného manévrování. Wellington si přál, aby to byla statická defenzivní bitva ve zvoleném terénu. Vévoda z Wellingtonu nebyl taktickým géniem, za kterého byl po bitvě vydáván, jeho taktika záležela zejména na statickém postavení jednotek. Měl oko pro terén a dokázal si vždy vyhlédnout dokonalé postavení, které vyhovovalo britské liniové taktice. Jelikož Britové byli bravurní střelci a nejrychlejší v nabíjení, byla v britských jednotkách zvolena taktika dvou řad místo tří, jak bylo u ostatních armád obvyklé. Z těchto důvodů pak bylo velice těžké dostat Wellingtona z pozic, které si zvolil.⁹⁵

Pravé křídlo Wellingtona střežila opevněná stodola v objektu u Château-de-Hougoumont, uprostřed statek La Haye-Sainte, který stál vedle bruselské silnice, a na levém křídle Papelotte a La Haye. Celkově levé křídlo bylo směřované k pruským jednotkám a chráněno těžko přístupným terénem za návrším Saint Jean. Umístění vojsk pak bylo situováno spíše do hloubky než do šířky.⁹⁶

Napoleonovi radili, že Wellington zde bude mít umístěnou svou charakteristickou obranu, ale on si tuto možnost nepřipouštěl. Byl si naprosto jist, že ještě tento den dorazí do Bruselu. Císař byl přesvědčený o tom, že nebude potřeba obratného manévrování a pokusí se jít přes Wellingtonův střed na La Haye-Sainte, hodlal k tomu použít lidské beranidlo. Toho měl dosáhnout d'Erlonův sbor a palba dělostřelecké

---

⁹⁵ ROPES, s. 328–343

⁹⁶ BARNETT, s. 207.

baterie z osmdesáti děl. Když se na pravém křídle objevili vojáci, Napoleon si oddech. Myslel si, že se k němu blíží očekávaný Grouchy, aby pomohl v bitvě, která byla do té doby velice vyrovnaná. Ve skutečnosti to nebyl Grouchy, ten postupoval podle posledního rozkazu dále na Wavre. Na pravé křídlo francouzských vojsk zaútočil Büllow se svými jednotkami. Napoleon tedy poslal naléhavý vzkaz Grouchymu, aby se stáhnul a připojil se k němu, a tím mu pomohl zničit útočící pruský sbor. Bylo však pozdě začít sjednocovat rozdělenou armádu. Vzkaz se ke Grouchymu dostal, když bojoval s Blücherovým vojem u Wavre, jak mu to přikazovaly minulé Napoleonovy instrukce.⁹⁷

Grouchy při počátečním pronásledování Prusů postupoval příliš pomalu a následně špatně vyhodnotil situaci, když se nevrátil zpět k Napoleonovi po zaznění kanonády. Nicméně Napoleon Bonaparte od svých podřízených neočekával žádnou iniciativu, ale přísnou disciplínu a dodržování rozkazů.⁹⁸

Napoleon musel rychle jednat, proto poslal pár tisíc mužů na obranu pravého křídla, kam mířil svůj útok Büllow, a Wellingtona musel zvládnout porazit s menším počtem vojáků. Napoleon se držel na svém velitelském stanoviště v týlu, místo toho, aby se osobně ujal velení nad frontovými operacemi, jako to udělal Wellington. Ve své stávající pozici neměl jasný výhled na terén a byl příliš daleko od dění na bojišti. Zejména na prostor mezi La Belle-Alliance a Wellingtonovým středem a pahorkem Saint-Jean, kde vedla bruselská silnice.⁹⁹

Velením v bojové linii pověřil maršála Neye, ale ten se na tuto roli nehodil. Byla tu velká vzdálenost Napoleona od bojiště a Neyova neschopnost vydat rozkaz bez jeho schválení. Tyto faktory ovlivnily francouzský útok, který se nemohl dále rozvinout nad nesouvislými lokálními výpady, při kterých byla minimální koordinace mezi jednotlivými

---

⁹⁷ WINTER, *Soupeři*, s. 326.

⁹⁸ WINTER, *Maršálové*, s. 215–216.

⁹⁹ TARLE, s. 377.

oddíly. Samotná bitva se vyvíjela úplně jinak, než jak bylo naplánováno. Ostřelování Wellingtonova středového prostoru se zatím minulo účinkem, protože Wellington své jednotky umístil za hřebenovou linii a ne do otevřeného terénu, kde by se staly snadným cílem.

Odpoledne se Napoleon Bonaparte rozhodl pro další útok a nasazení dalších zhruba 20 000 pěšáků proti Wellingtonovu středu, ale i tento pokus byl neúspěšný. Bylo to z důvodu špatně zvoleného postupu, za kterým stál maršál Ney. Chyba byla v uspořádání vojska do těžkých kolon místo postupných linií a šiku. Velké masy vojáků byly snadným cílem pro spojenecká děla pálicí kartáčovými střelami a muškety střílející ze zvýšené polohy Wellingtonovy linie. Francouzské pluky byly demoralizované palbou, spojenecké bodáky a jezdeckvo je tlačily zpět k úpatí svahu.¹⁰⁰ Maršál Ney dospěl k mylnému závěru, že se některé z Wellingtonových jednotek začínají hroutit a do útoku poslal jezdeckvo, ale zapomněl mu zajistit ochranou palbu z děl a podporu pěchoty. Francouzům byly odvážné útoky k ničemu, protože šavle neměly proti britskému karé šanci. Napoleon sledoval první vlnu útoku, jak ustupuje. Jeho kavalerie byla ničena protivníkem, poslal tedy další jízdní sbor jako podporu, výsledek však byl stejný jako předchozí nájezdy.¹⁰¹

Prusové se zatím probíjeli do hloubky Napoleonova pravého křídla a tím ohrožovali cestu vedoucí zpět do Charleroi. Proto Napoleon nařídil maršálu Neyovi, aby vzal útokem La Haye-Sainte a prolomil tak za každou cenu Wellingtonův střed. Tentokrát francouzská pěchota obsadila statek a našla dobrou pozici na kopci Saint-Jean. Maršál Ney vyslal vpřed jízdní dělostřelectvo a v této chvíli měli vítězství naposledy na dosah, protože se ve Wellingtonově linii našla mezera. Stačil jen další útok s novou formací, aby anglo-holandskou armádu rozdělili na dvě části. Z vidiny brzkého vítězství Ney poslal žádost o posily, ale Napoleon je již k dispozici neměl. Než aby vyslal část gardy Neyovi, tak ji rozmístil

---

¹⁰⁰ MANFRED, s. 590.

¹⁰¹ BARNETT, s. 209.

na svém pravém křídle, kde se měla střetnout s Blücherem. Wellington dokázal včas na zvětšující mezeru zareagovat a vyslal do ní vojáky, aby ji zacelili.¹⁰²

K večeru se Napoleon Bonaparte v čele svých gardových praporů pokusil prorazit Wellingtonovu linii, porážka však byla zdrcující. Poslední stará garda pod velení Pierra Cambronna se ještě snažila a razila si cestu skrz nepřátele, ale marně. Stará garda se snažila pokračovat i přes palbu nepřítelů dál, postupovala v řadách, až se před ní nepřátelská vojska rozestoupila. Ale čelila silnému útoku vévody z Wellingtonu od severu a Blücherovu od východu. Po obklíčení britskou linií se jeden z anglických plukovníků nabídl této hrdinské gardě čestné podmínky, když se vzdají. Na to Cambronne odvětil: „*Merde!... Císařská garda se nevzdává.*“¹⁰³ Napoleon Bonaparte však do konce bitvy nezůstal, ale ujel, aby si zachránil život, a samotná bitva u Waterloo skončila v nočních hodinách. Pro Napoleona Bonaparta tato bitva skončila rozdrčením jeho armády.¹⁰⁴ Na obou stranách bylo několik desítek tisíc mrtvých a zraněných, větší počet padlých byl na straně Francie okolo 30 000.¹⁰⁵

Napoleon Bonaparte se definitivně vrátil po prohrané bitvě do Paříže 21. června. I když by chtěl pokračovat v boji a vydobýt tak nějaké ústupky pro sebe, nebylo to již možné. Po jeho návratu začali lidé intrikovat a chtěli si vydobýt nejlepší postavení v budoucím režimu, který podle nich určitě nastane. Nakonec to však byl Joseph Fouché, jenž se všude snažil zasít nedůvěru a pochybnosti v Napoleona. Jak poslanecká sněmovna, tak sněmovna pairů se shodly na tom, že nejdůležitější je zachránit stát. Většina lidí z obou sněmoven očekávala, že se Napoleon zřekne trůnu. Fouché neustále pronášel řeči o tom, jaká je potřeba zbavit se Napoleonova režimu a začít budovat novou éru. Davout Napoleonovi navrhol, aby zasedání bylo přerušeno a sněmovny rozpuštěny, ale ten

---

¹⁰² Tamtéž, s. 209–210.

¹⁰³ KOVAŘÍK, Jiří, *Waterloo, 2. díl Poslední bitva*, Třebíč 2011, s. 398.

¹⁰⁴ MANFRED, s. 590.

¹⁰⁵ OMAN, s. 132–135.

to odmítl. Poté poslanci požadovali po Napoleonovi okamžitou abdikaci, aby se tak zbavili císaře a tím ukolébali nepřátele, kteří jim mohli napáchat velké škody.¹⁰⁶

Napoleon Bonaparte toto rozhodnutí přijal s klidem. Francouzský lid se projevil loajálnější než jeho zástupci. Lid dorazil k Elysejskému pláči, aby protestoval a zabránil Napoleonově abdikaci, protože v něm viděl poslední symbol revoluce. Ale Napoleon již nechtěl vést další revoluční válku, nechtěl ani být císařem. Bez námitek podepsal abdikaci ve prospěch svého syna Napoleona II. Pár dní po abdikaci ještě Napoleon pobýval v Elysejském paláci, ale bylo mu naznačeno, že už tam není vítán a jeho pobyt způsobuje potíže prozatímní vládě, která tak nemohla dobře vykonávat svoji práci.

Napoleon Bonaparte opustil Paříž a celou Francii na začátku července roku 1815. Tím skončilo stodenní císařství, které trvalo od 20. března do své abdikace 22. června. Zbytek svého života měl strávit na ostrově Svatá Helena, který mu byl vybrán Brity jako místo jeho internace, daleko od evropských záležitostí. Na ostrově žil venkovským životem a diktoval svoje paměti až do své smrti 5. května 1821.¹⁰⁷

---

¹⁰⁶ MANFRED, s. 592.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 593 a 597.

6 ZÁVĚR

Napoleon Bonaparte je všeobecně považován za výraznou postavu francouzských dějin na přelomu 18. a 19. století. Zanechal silný odraz své osobnosti v celosvětových dějinách a za svou kariéru toho zvládl dost získat, ale i ztratit. Na počátku svého působení utvářel zahraniční politiku Francie, ale rovněž ovlivňoval i politické dění celé Evropy. Jeho postavení ve Francii se vyvíjelo velice strmě od generála, přes konzula, po konečnou funkci císaře, jímž byl v období 1804–1814 a podruhé od 20. března do 22. června 1815.

Cílem mé práce byla deskripce a analýza historického vývoje od roku 1814, kdy byl Napoleon poslán na ostrov Elba, přes jeho úspěšný návrat z vyhnanství zpět do Francie v březnu 1815 až po jeho porážku u Waterloo a následnou abdikaci v červnu 1815. V literatuře bylo možné sledovat různé odchylky v interpretaci, a proto jsem se zaměřila na hledání shodných rysů u všech autorů, které jsem se snažila podložit faktografickými informacemi.

Role Napoleona Bonaparta ve stodenním císařství se zcela odvíjela od jeho schopností a osobnosti. Pro realizaci svých plánů musel najít schopné jedince, které by dosadil na ministerské posty. Potřeboval kolem sebe mít takové lidi, na které by se mohl spolehnout, a kteří by se ho nesnažili nějakým způsobem zkompromitovat. Při opětovném nastolení císařství musel splnit sliby, které při své cestě k trůnu slíbil, týkalo se to hlavně liberálnějších přístupů a na to reagoval vyhlášením nové ústavy. Co možná sehrálo roli při jeho rozhodování, byla jeho touha porazit dávné nepřátele a pokusit se je znemožnit tak, jako to udělali oni jemu.

Následně měla přijít na řadu reorganizace armády, která se musela uskutečnit před plánovaným tažením. Povolával zpět do služby vysloužilé vojáky, kteří už s ním v minulosti absolvovali bitvu nebo tažení. Členové armády věděli, co od něj mohou očekávat. Podle mého mínění nebyl dostatek povolanych vojáků, a také chyběl dostatečný čas pro vycvičení a

vybavení nové a silné armády, která by se dokázala postavit jak britským jednotkám, tak i ostatním armádám.

Stáli za ním jeho nejschopnější generálové a maršálové, kteří znali císařovu taktiku boje. I přesto nebyli schopni reagovat na náhlé Napoleonovi změny plánu. Příkladem toho byly bitvy u Ligny a u Quatre-Bras, což byly střety mezi armádami spojenců a Napoleonem, jenž se udály při jeho tažení na Brusel. Podle mého názoru by byl lepší taktický tah posílání posil maršálu Neyovi ke křižovatce u Quatre-Bras, výsledek by pak mohl být zcela jiný. To, že se císaři podařilo vyhrát nad pruskými jednotkami u Ligny, byl pouze zlomek úspěchu. Vše záleželo na umístění jednotek a ponechání si dostatečného počtu záloh. Zbytečné například bylo pronásledování pruské armády, která ustupovala po prohrané bitvě u Ligny a tím vyvedla část Napoleonovi armády jiným směrem. Tudíž se vyslané jednotky nemohli včas vrátit, aby posílily Napoleonův útok u Waterloo.

Nešlo jen o maršála Neye, který je jak z historického tak i Napoleonova hlediska hlavním viníkem prohrané bitvy, ale i jiní armádní velitelé nebyli schopni v nastalém zmatku přesně a jasně reagovat na náhlé změny. Objevilo se pár komplikací se špatným doručením rozkazů a jejich pomíchání, což na konec vedlo ke špatnému pochopení rozkazů. To se samozřejmě projevilo na poklesu morálky a důvěry v Napoleonův plán.

Svou roli sehrálo i vyčkávání na lepší meteorologické podmínky a odsunutí hlavního střetnutí na další den. Proto 17. června využily obě armády k získání taktické výhody a k samotné bitvě pak došlo 18. června. V tento den Napoleon Bonaparte utrpěl svou poslední porážku ve své vojenské kariéře. Je otázkou, jestli je možné dávat vinu jen maršálovi Neyovi, či svalit vinu na neschopnost velení nižších důstojníků, jež bylo zapříčiněno dlouhou absencí v boji. Na závěr mohlo být na vině i Napoleonovo váhání a zdrženlivost, což dalo dostatek času pruské armádě vpadnout mu do boku. Možná by jeho plán vyšel, když chtěl

odlákat pozornost od středu, kde byly umístěny Wellingtonovi jednotky, a ten ještě neměl podporu pruského generála Blüchera. I přes početní převahu nepřítele trvala bitva několik hodin, ale nakonec pro Napoleona a jeho armádu skončila porážkou.

Následky byly katastrofální pro obě bojující strany. Hlavně vysoký počet mrtvých a zraněných, pomineme-li materiální stránku věci, byl zdrcující. Dříve v historii nikdy nedošlo k takovým ztrátám jak na životech, tak na majetku jako při Napoleonských válkách. S celkovým počtem přes 1 300 000 mrtvých je podle mě nejkrvavějším konfliktem do té doby. Pro Napoleona porážka neznamenal jen újmu na cti, ale hlavně zklamání francouzského lidu. Ten za ním však stál, když měl znovu parafovat abdikaci. Koncem června bylo rozhodnuto, že Napoleon musí opustit Francii. Jako vězení mu byl přidělen ostrov Svatá Helena, z kterého už prakticky nebylo návratu. Je možné, že by s pomocí svých stoupenců Napoleon dokázal ostrov Svatá Helena opustit, ale z mého pohledu na vše rezignoval.

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BARNETT, Correlli, *Bonaparte*, Brno 2005.

BETROS, Gemma, *Napoleon the Man*, in: *History Review* 72, 2012, 3, s. 40-45.

BOUHLER, Philipp, *Napoleon: Hvězdná dráha genia*, Praha 1994.

BRUCE, Robert a kol., *Bojové techniky období napoleonských válek 1792–1815: Vybavení, bojeschopnost a taktika*, Praha 2008.

CASTELOT, André, *Napoleon Bonaparte*, Praha 1998.

ELBL, Pavel, *Talleyrand: Muž, který podvedl i ďábla*, Praha 2011.

ELLIS, Geoffrey, *Napoleon*, Praha 2001.

FERRO, Mare, *Dějiny Francie*, Praha 2009.

GLOVER, Michael, *The Maps of Waterloo*, in: *History Today* 29, 1979, 2, s. 119-123.

GOODHAL, Graham, *Alliances and Warfare*, in: *History Review* 72, 2012, 3, s. 46-50.

HORNE, Alistair, *Napoleon a jeho doba*, Bratislava 2005.

HRYCH, Ervín, *Velká kniha vojevůdců, bitev a zbraní*, Praha 2000.

CHARTRAND, René, *Napoleonova děla, 1792–1815, polní dělostřelectvo*, Praha 2008.

JOHNSON, Paul, *Napoleon*, Brno 2003.

KOVAŘÍK, Jiří, *Waterloo, 1. díl, Směr Brusel*, Třebíč 2011.

KOVAŘÍK, Jiří, *Waterloo, 2. díl, Poslední bitva*, Třebíč 2011.

KOVAŘÍK, Jiří, *Sto dní: Z Elby k Waterloo*, Praha 1999.

LACOUR-GAYET, Georges, *Napoleon: Jeho život, dílo a doba*, Praha 1931.

LUDWIG, Emil, *Napoleon*, Praha 1930.

MALÝ, Jakub, *Napoleon Bonaparte, císař francouzský, 2. díl: Od založení císařství až ke smrti Napoleonově, dodatky*, Praha 1849.

MARBOT, Marcellin de, *Paměti: Vzpomínky francouzského jezdeckého důstojníka z napoleonských tažení*, Praha 1999.

ROPES, John, *Codman, The Campaign of Waterloo*, New York 1893.

SILBERMAN, Neil Asher, *Reshaping Waterloo*, in: *Archaeology* 60, 2007, 1/2, s. 53-58.

TARLE, Jevgenij Viktorovič, *Napoleon*, Praha 1970.

WINTR, Stanislav, *Napoleon Bonaparte: Jeho maršálové a ministři*, Praha 2009.

WINTR, Stanislav, *Napoleon Bonaparte a jeho soupeři*, Praha 2007.

YORCK, Paul von Wartenburg, *Napoleon jako vojevůdce*, Praha 1926.

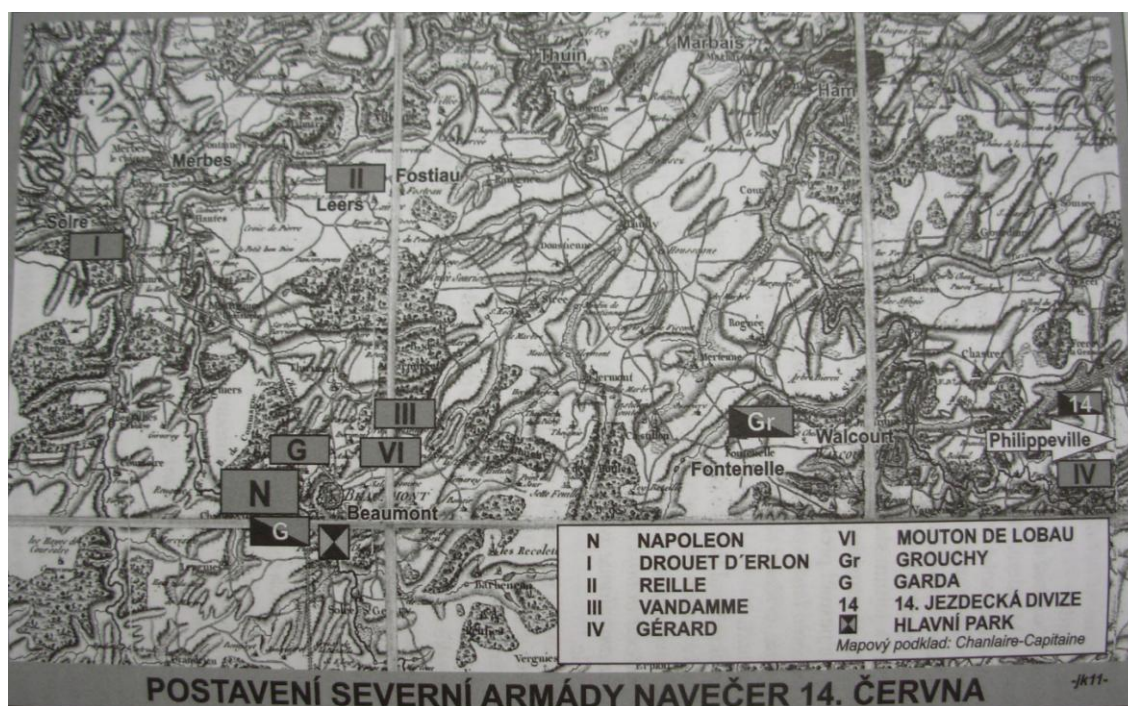
8 RESUMÉ

The aim of this thesis is to analyse the period of Hundred days of Napoleon's reign. It should provide a comprehensive overview of Napoleon's ambitions especially his desire for power and explain why he didn't succeed. Despite his previous experiences and full support of his own people Napoleon wasn't able to defeat his oponent duke of Wellington who was supported by all the european powers. They had joint against Napoleon in fear that he might gain a dominant position over Europe once again.

Information included in this thesis are based mainly on comparative research of specialized literature especially works of Correll Barnett, Geoffrey Ellis and Albert Z. Manfred. Despite their different approach to this topic they agree in all the main events. As supportive source of information articles on Napoleonic wars and battle tactics from British and American authors have been used.

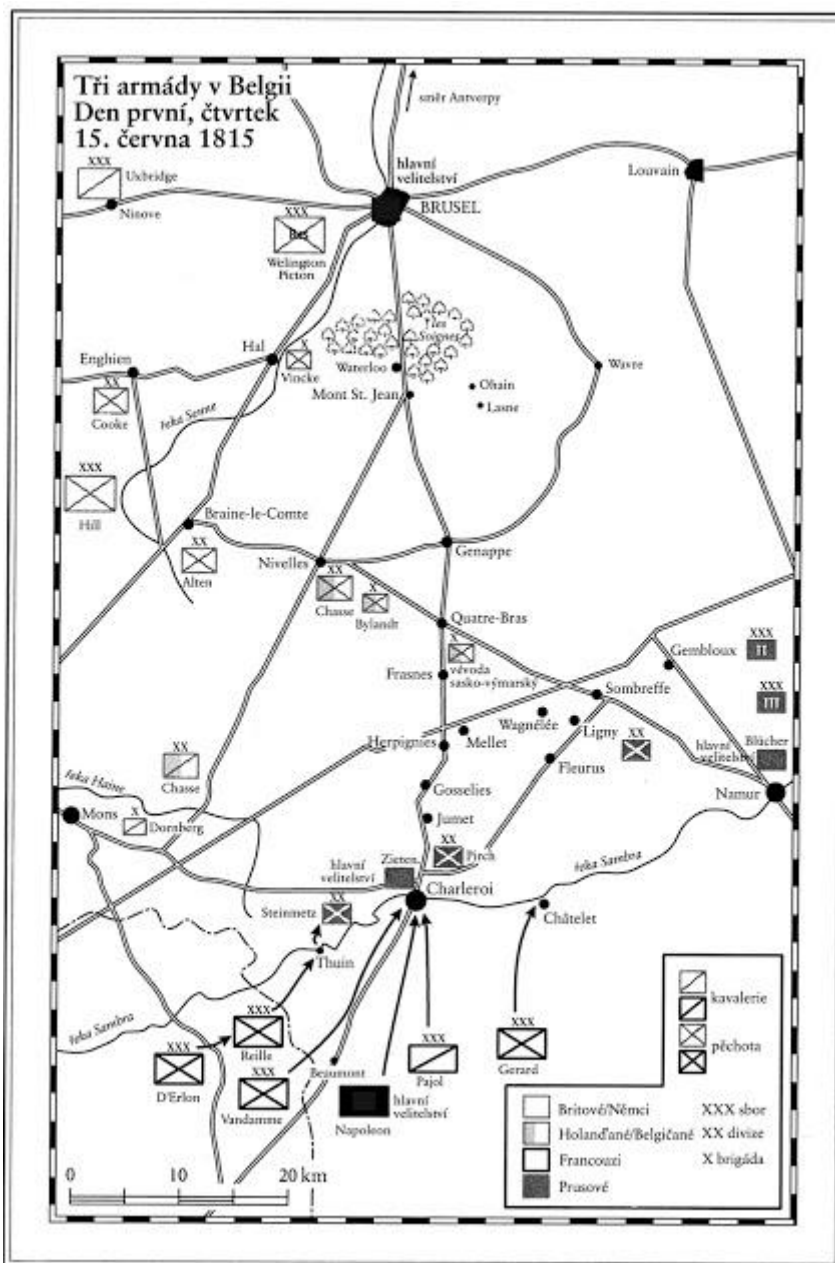
The thesis is devided into four main parts in chronological order. First part claryfies his exile to Elba but is focused on the birth of the Hundred days empire and its national and international political circumstances. In second part of this thesis we learn how Napoleon forms his government, issues the new constitution and gathers large army which leads to other nations mobilizing their armies for the case of counterattack. Third part analyses his campaign in Brussels along with its two most important battles, the battle of Quatre-Bras and the battle of Ligny, where Napoleon's mistakes such as changing the battle plan during the various encounters were vital for the failure of his campaign. At the end of this thesis, in fourth part, the battle of Waterloo is mentioned and its consequences for the french emperor are examined. It was the end of Hundred days and Napoleon himself.

9 PŘÍLOHY

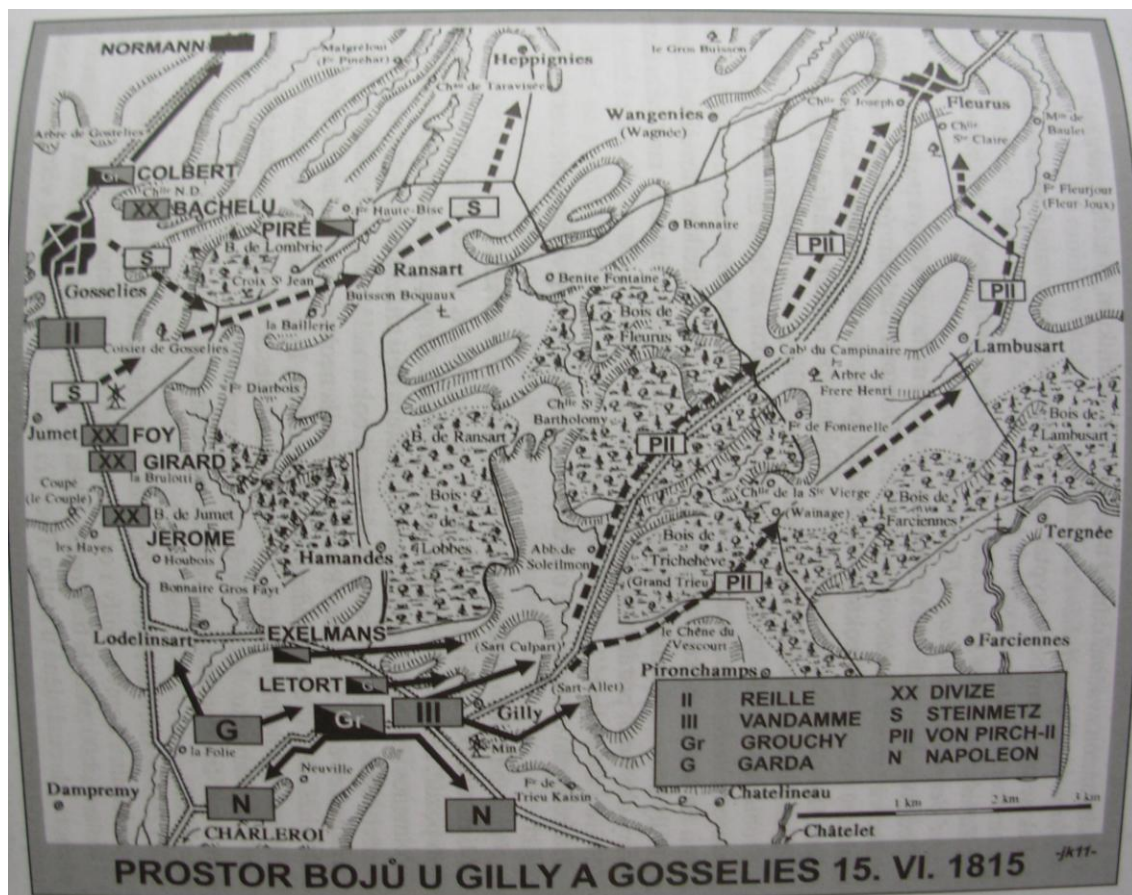
Příloha č. 1- Postavení severní armády 14. června 1815.

Zdroj: KOVAŘÍK, Jiří, *Waterloo, 1. díl, Směr Brusel*, Třebíč 2011, s. 138.

Příloha č. 2-Postavení armád při tažení na Brusel 15. června 1815.

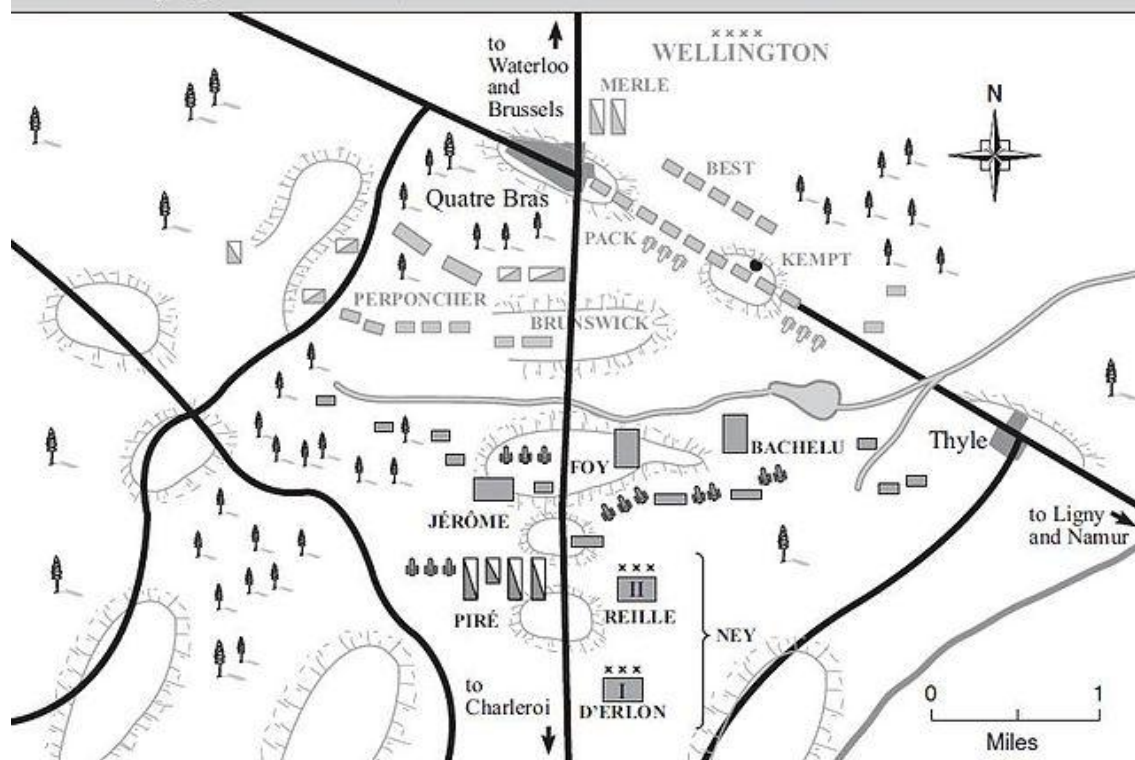
Zdroj: http://napoleon_knihy.blogspot/2012/10/ctyri-dny-v-cevnu-roman-o-waterloo.jpg

Příloha č. 3-Prostor bojů u Gilly a Gosselies během 15. června 1815.

Zdroj: KOVAŘÍK, Jiří, *Waterloo, 1. díl, Směr Brusel*, Třebíč 2011, s. 187.

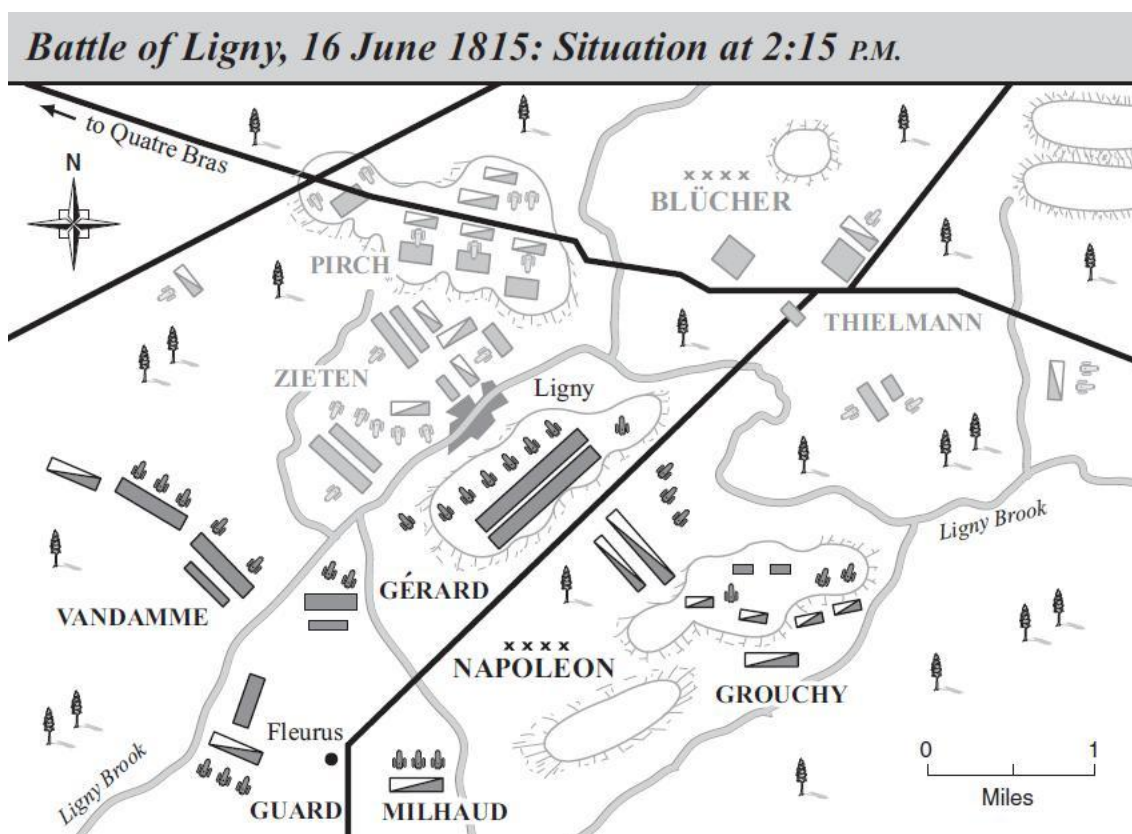
Battle of Quatre Bras, 16 June 1815: Situation at 3:00 P.M.

Příloha č. 4- Situační plánek bitvy u Quatre-Bras ,16. června 1815.

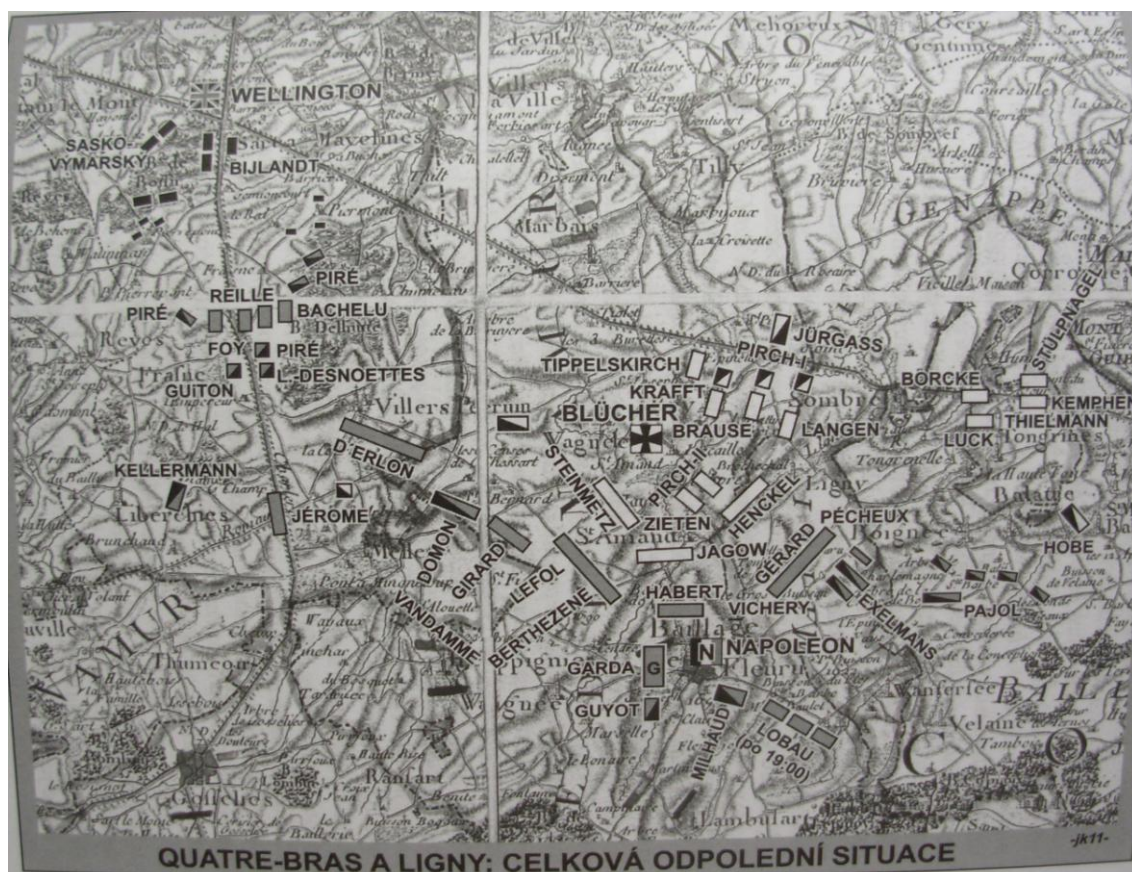
Zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Battle_of_Quatre_Bras_map.jpg

Příloha č. 5- Situační plánek bitvy u Ligny, 16. června 1815.

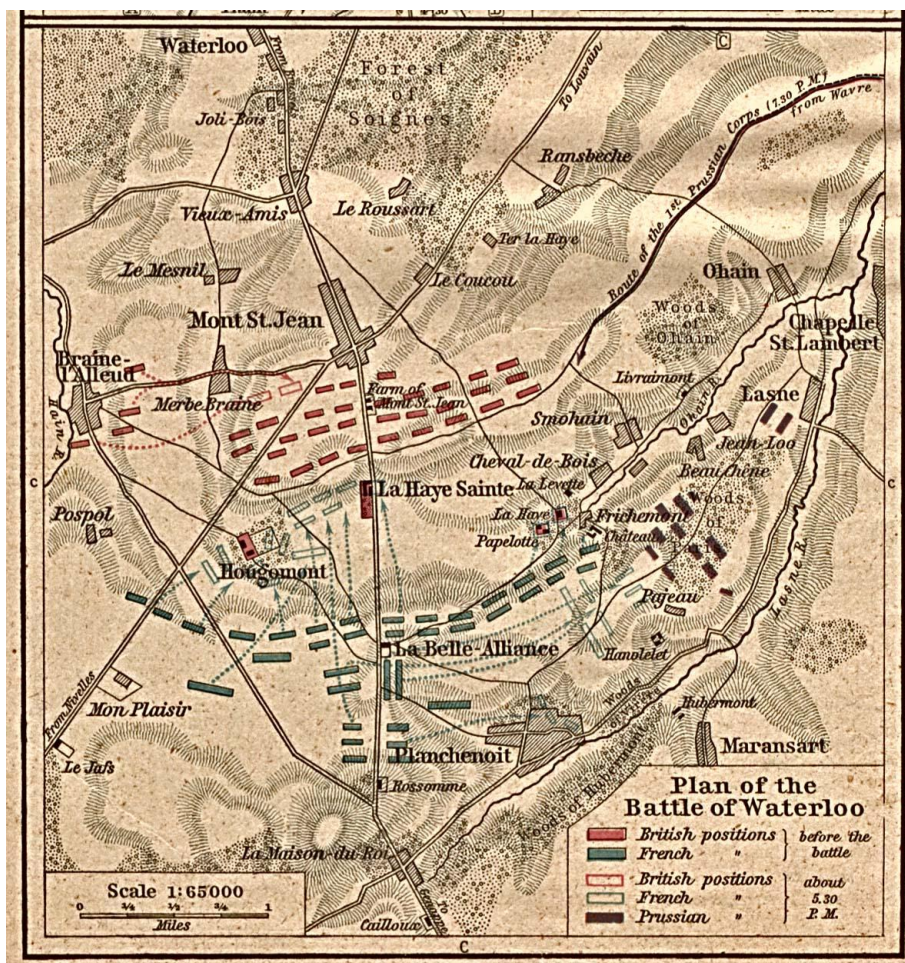
Zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Battle_of_ligny_map.jpg.

Příloha č. 6- Quatre-Bras a Ligny: celková odpolední situace.

Zdroj: KOVAŘÍK, Jiří, Waterloo, 1. Díl, Směr Brusel, Třebíč 2011, s. 265.

Příloha č. 7- Situační plánek bitvy u Waterloo 18. června 1815.

Zdroj: http://reisenett.no/map_collection/historical/shepherd/Waterloo_Battle.jpg.